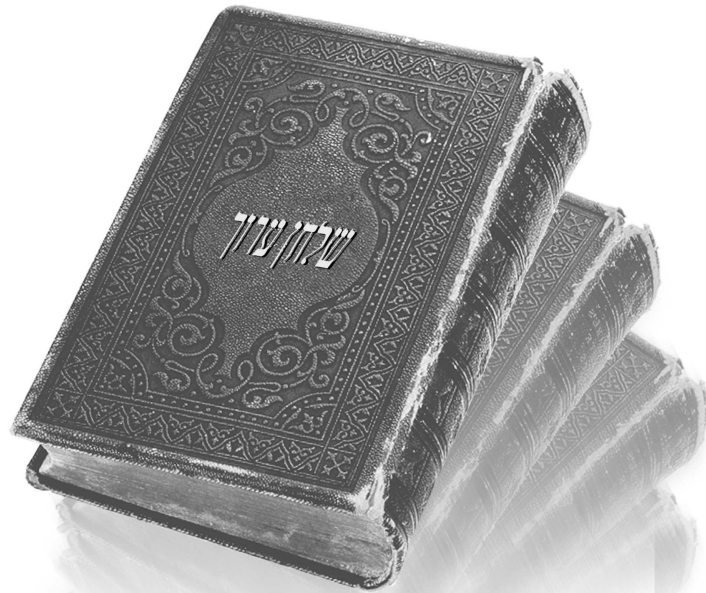


קנין הלכה

3



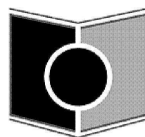
# מראי מקומות

מס' 21

חודש כסלו תשפ"ב

אור"ח הלכות פסח

סימן תמוז סעיפים ה - יב



*Dirshu*  
דרשו ד' ועוזו  
קרן עולמית לחינוך  
ועידוד לימוד התורה

קנין הלכה

לתשומת לבכם: במראי מקומות אלו הושקע עמל רב. אין להעתיק, לצלם וכד' ללא קבלת אישור בכתב מ"דרשו"





# קנין הלכה

## פעיף ה

בסעיף זה מובאים בשו"ע וברמ"א כמה ציורים של אוכלין ומשקין שנבלעו בהם מעם חמין, או שיש חשש שנתערבו בהם פירורי חמין, וראינו לנכון לסכם בתחילה את היסודות עליהם בנויים הפסקים של השו"ע והרמ"א הנ"ל:

### תבשיל שנתבשל קודם הפסח בכלי חמין, וקודם פסח ניתן בכלי של פסח

לגבי תבשיל שנתבשל קודם הפסח בכלי חמין יש להבחין בין מקרים שונים:

#### א. נתבשל בכלי חמין בן יומו

אם ידוע שכלי החמין היה בן יומו, וגם ידוע שנתבשל בו הרכה חמין כאופן שאין בתבשיל שישים נגדו, נמצא שיש בתבשיל מעם חמין. אמנם הדבר תלוי במחלוקת הפוסקים אם יש בחמין היתר של נ"ט בר נ"ט, [מעם ראשון בכלי ומעם שני בתבשיל, ועדיין הוא היתר כיון שנבלע בתבשיל קודם הפסח].

דעת הרשב"א [תורת הבית בית ד שער ד] שאין בחמין היתר נ"ט בר נ"ט, דדוקא בבשר בחלב אמרינן היתר זה משום שצריך לחול על מעם הבשר [הבלוע בדגים] שם חדש של איסור דהיינו "בשר בחלב", וכיון שהוא מעם קלוש לא חל בו שם חדש, משא"כ חמין גם קודם הפסח שם חמין עליו אלא שאינו אסור ובהגיע הפסח נאסר, וה"ז אסור אף במעם קלוש של נ"ט בר נ"ט.<sup>1</sup>

גם בדברי הגהות מיימוניות המובאות בב"י [דפוס קושטא פ"א ה"ח בשם הסמ"ק] כמה שכתבו לאסור שומן מהותך שנעשה קודם הפסח בכלי חמין, וכן בדברי שו"ת הרא"ש [כלל כד סימן ה] לענין גבינה, מכואר שלא נקטו היתר דנ"ט בר נ"ט בחמין.<sup>2</sup> אמנם בתוס' [חולין דף קח: סוד"ה שנפל], וברא"ש [פ"ד פסחים סי' ז] מכואר דגם בחמין יש היתר דנ"ט בר נ"ט, ועיין בדרכי משה [ס"ק ה וס"ק יא] דתמה למה לא התירו הפוסקים משום נ"ט בר נ"ט.

ולהלכה גם הדרכי משה לא התיר מחמת סברא זו אלא בציוור שנתערב משהו מהתבשיל הזה בתבשיל אחר, וגם כשיש להסתפק שמא לא היה הכלי בן יומו. [ועיין בהגר"א (ס"ק כה) שכתב דמן הדין יש בזה היתר דנ"ט בר נ"ט ורק מחמת חומרא אין מקילין]. להלכה: אין מקילין לאכול בפסח תבשיל שנתבשל קודם הפסח בכלי בן יומו, וכ"כ המג"א [ס"ק כד].

אמנם כתבו האחרונים [חק יעקב וגר"ו ומקור חיים] שאין צריך לבער תבשיל זה קודם הפסח, והמעם דכיון שיש מתירין אף לאוכלו משום נ"ט בר נ"ט, לכן נהי דמתירין שלא לאוכלו מ"מ אין אוסרין לקיימו, והובאו דבריהם במשנ"ב [סי' תמב סוס"ק א],<sup>3</sup>

### ביאורים והערות

1. גם הר"ן המביא סברא זו בשם הרמב"ן דחמין שמו עליו ולא מיקרי היתירא בלע, אך הביא זאת לענין הכשר הכלים, דכלי שבלע איסור ע"י אור בעי ליבון, ואם בלע היתר סגי בהגעלה, וכתב הר"ן בשם הרמב"ן שלענין שיפודים של חמין בעינן ליבון, אך לא כתב הר"ן סברא זו להדיא לענין דיני נ"ט בר נ"ט, ואדרבא, לענין דין נ"ט בר נ"ט הביא את סברת התוס' בדיני הגעלה [רק סיים דאפשר לחלק קצת, אך לא משמע שחלק על זה לדינא]. ועיין בחזו"א [סי' קיט ס"ק יד] שכתב דנראה טפי שגם הרמב"ן יודה לענין נ"ט בר נ"ט, וכתב לבאר זאת דכיון שהטעם נקלש מאוד לכן לא יחול עליו איסור [ואף שבאיסורים אין היתר נ"ט בר נ"ט, זה משום כח האיסור, אך דבר שהוא עכשיו היתר לא יחול עליו איסור].

2. רק צ"ע שבדברי הרא"ש [פ"ב פסחים סי' ז] משמע שסובר שחמין מיקרי היתירא גם לענין נ"ט בר נ"ט. [עיי"ש שכתב דקודם זמן האיסור מותר להגעיל כלי חמין אף כשאין שישים נגדו, אף למאן דאסר נ"ט בר נ"ט בנתבשלו, כיון שיש כאן כמה נ"ט].

3. והפמ"ג [א"א ס"ק כה] כתב שא"כ דמתירין דחמין שמו עליו ואין בו היתר נ"ט בר נ"ט אפשר דאף להשהותו אסור, ולא הובאו דבריו במשנ"ב הנ"ל.

# קנין הלכה

ויש להוסיף דגם בדיני בשר בחלב חשש הרמ"א לכתחילה שאם הדגים נתבשלו בכלי בשרי [ולא רק הונחו בו כשהוא צונן] אין בזה היתר נ"ט בר נ"ט, ורק בדיעבד התיר. [וכבר הובא זה בפמ"ג בא"א ס"ק כה].

## ג' נ"ט בשני כלים

כתב הרא"ש [פ"ב פסחים סי' ז] דאף למאן דאסר נ"ט בר נ"ט בנתבשלו [שיטת הריב"ן], מ"מ מותר להגעיל כלי חמץ קודם זמן האיסור אף כשהן בני יומן ואף כשאין במים שישים נגדם, ולא חיישינן להא שמעם החמץ יוצא למים וחוזר ונבלע בכלי, דכיון שהטעם אינו נבלע באוכל רק חוזר ונבלע בכלי אין זה טעם חשוב ולכו"ע יש בזה היתר דנ"ט בר נ"ט, וכך נפסק להלכה [בסי' תנב ס"א].

ועיי"ש במג"א [ס"ק א] שהקשה דהא הרמ"א [סי' תמוז ס"ה] אינו מתיר מדין נ"ט בר נ"ט, ותירץ דכיון שיש כאן הרבה טעמים מן הכלי למים ומן המים לכלי, לכן שרי. 4

ולפי"ז כתב הפמ"ג [א"א ס"ק כד] שאם בישל תבשיל קודם פסח בקדירה שלא בלוע בה חמץ [כגון קדירה חדשה], ותחב בו כף של חמץ בת יומא ולא היו שישים נגד הכף, ונבלע טעם החמץ בתבשיל וממנו לקדירה, ואח"כ בישל בו ביום תבשיל לפסח בקדירה זו, מותר התבשיל באכילה כיון שיש כאן כמה נ"ט וב' כלים.

## ב. בישל קודם הפסח בכלי חמץ שאינו בן יומו

כתבו הפוסקים שאם בישל קודם הפסח בכלי חמץ שאינו בן יומו מותר לאכול את התבשיל בפסח. 5

ועיין במג"א [ס"ק כג] שכתב דאף שהיתר דנותן טעם לפגם אינו לכתחילה אלא דיעבד, מ"מ שרי לאכול מהתבשיל לפסח, ולא אמרינן ליה לאוכלו קודם הפסח ולבשל לפסח תבשיל אחר. 6

וכתבו הפמ"ג [א"א ס"ק כג] וכן הגר"ז [סעיף מז] דפשוט שאסור לכתחילה לבשל לפסח בכלי חמץ אף שאינו בן יומו, שהרי נטל"פ אסור לכתחילה, והובא במשנ"ב [ס"ק נח].

## ג. בישל קודם הפסח בכלי שאינו ידוע אם היה בן יומו

בדיני איסור והיתר הובא בשו"ע [יו"ד סי' קכב] פסק הראשונים שמותר לקנות מן הנכרים תבשילים שידוע שלא מעורב בהם

### ביאורים והערות

4. מלשון הרא"ש משמע שעיקר ההיתרא הוא משום שהטעם נבלע ב' פעמים בכלי, וכנראה סובר שבזה נקלש טובא, ובתוס' [חולין דף קח: סוד"ה שנפל] כתבו כהמג"א, דאיכא הכא ג' נותן טעם.

5. כן מבואר בב"י [סעיף זה ד"ה ומה שכתב רבינו], וכן הוא במג"א [ס"ק כג], וכתב זאת הב"י בביאור דברי הרא"ש והטור. ועיי"ש שכתב דאף להאוסרים נטל"פ בפסח מ"מ אם נבלע הטעם הוזה קודם הפסח אינו חוזר וניעור. [ומשמע דאף להסוברים דטעם משהו שנבלע קודם הפסח חוזר וניעור, טעם לפגם אינו חוזר וניעור אף כשאין שישים כנגדו, וצ"ע. ומ"מ להלכה אין נפק"מ בזה דכיון שהוא לה בלא סוברים השו"ע והרמ"א [לעיל סעיף ד] דלהלכה גם משהו שאינו פגום אינו חוזר וניעור וכ"ש טעם פגום].

6. והפמ"ג [א"א ס"ק כו] כתב דמשמע שרק אם בישלו את התבשיל לצורך פסח או אמרינן דהוי כדיעבד, דהוי כאילו כבר הותחל באיסור [פירוש דכבר ייחדו לפסח ושייך לדון בו איסור והיתר ואם אתה אוסרו הוי כדיעבד], אבל אם לא נתבשל לצורך פסח י"ל דלא מיקרי דיעבד, ואמרינן ליה לבשל תבשיל אחר לפסח. ובפמ"ג [שם] דן להחמיר טפי, שאם בישלו לפסח ונפל חמץ מעופש ונתן טעם לפגם, יאסר לכתחילה ויאכלנו קודם הפסח, ומה שהתירו בשו"ע [יו"ד סי' קכב] לקנות מאכלים מסויימים מבושלים מנכרים על סמך היתר דנטל"פ הוא משום דהוי שעת הדחק, וצ"ע].

# קנין הלכה

איסור, דאף שהכלים של הנכרים אסורים מ"מ אמרינן דסתם כלי נכרים אינם בני יומן. טעם ההיתר נתבאר בתוס' [ע"ז דף לה: ד"ה אי משום] וברא"ש [פ"ג ע"ז סי' לה] ובר"ן [דף יד. מדפי הר"ף] ובמרדכי [ע"ז סי' תתכמ] שהוא משום ספק ספיקא, ספק לא בישל באותו יום ואת"ל בישל אולי בדבר הפוגם.<sup>7</sup> ונתבאר בשו"ע [שם] שדין זה נאמר גם בישראל שבישל בכלי של איסור, דשרי בדיעבד משום דסתם כלים אינם בני יומן [והיינו משום ס"ס וכנ"ל].

אמנם לענין דיני פסח אסרו הפוסקים תבשילים שנתבשלו בכלי חמץ [הגהמ"י דפוס קושטא פ"א ה"ח בשם הסמ"ק לענין שומן מהותך, פסקי מהרא"י סי' קפו לענין יין מבושל] והובאו דבריהם ברמ"א בסעיף זה, וכתב המג"א [ס"ק כג] בשם הב"ח שטעמם דמשום חומרא דחמץ לא סמכינן על קולא זו דסתם כלים אינם בני יומן, וכ"כ הגר"א [ס"ק כה] והמשנ"ב [ס"ק נח].<sup>8</sup>

## חילוקי דינים בין מאכל חריף לשאר אוכלין

מצאנו כמה חילוקי דינים בין דבר חריף לבין שאר מאכלים:

- א. בדבר חריף אין היתר נ"ט בר נ"ט משום דמושך אליו הרבה טעם [שו"ע סי' צו ס"א-ב, רמ"א סי' צה ס"ב].
- ב. בדבר חריף אין היתר של אינו בן יומן, משום שהחריפות ממתקת את הבלוע שנפגם בכלי [מחליא ליה לשבח], המקור הוא בגמ' [ע"ז דף לה:]: לענין חלית.
- ג. דבר חריף שהוא לח כגון ציר [וחומץ לפי חלק מהפוסקים] יש בו דין כבוש בשיעור שיתננו על האור וירתיח [משא"כ שאר משקין שאינם חריפים דין כבוש בהם הוא רק כמעת לעת].
- ד. דוחקא דסכינא בדבר חריף מפליט מהסכין ומבליע בדבר החריף, ולכן החותך צנון או שום בסכין של חמץ נפלט הטעם הבלוע בסכין ונבלע בצנון ובשום [ואף שהסכין נקייה ולא דבוק עליה חמץ], ואסור לאכול את הצנון בפסח.<sup>9</sup>

## נ"ט בר נ"ט בדבר חריף

בשו"ע [יו"ד סי' צו סעיפים א-ב] וברמ"א [שם סי' צה ס"ב] מבואר שבדבר חריף אין היתר של נ"ט בר נ"ט, משום שהמאכל החריף מושך אליו הרבה טעם מהכלי ואין הטעם נקלש.

## ביאורים והערות

7. כן הוא לשון הרא"ש והטור, ובתוס' הוסיפו "או בדבר שאינו נותן טעם" וכן הוא במרדכי ובר"ן. וראה להלן.
8. ועיי"ש במג"א שהביא בשבט"ת מהרי"ט כתב דגם לגבי איסור חמץ אמרינן דסתם כלים אינם בני יומן, ורק לגבי מחבת החמיר הגהמ"י שדרך לבשל בה חמץ כל השנה.
- עוד כתב המג"א דיש טעם נוסף שלא לומר לגבי שומן שהותך בכלי חמץ את הסברא של סתם כלים אינם בני יומן, דכיון שסברא זו בנויה על ס"ס שמא האיסור פוגם, הכא רוב החמץ שרגילים להשתמש בקדירות אינו פוגם בשומן. אמנם הוסיף המג"א שכל זה לפי הרא"ש והטור שהצד השני של הס"ס [מלבד הצד הראשון שמא לא נשתמשו היום באיסור] הוא שמא האיסור פוגם, אך הרשב"א [שו"ת סי' תצז] כתב דהצד השני של הספק הוא שמא נשתמשו בדבר המותר, ולפי דבריו אין סברת המג"א קיימת, דאכתי יש ס"ס שמא לא נשתמשו כלל בחמץ. [ועיי"ן בחו"א (סימן קיט ס"ק ט ד"ה הא) שהקשה דלכאורה הכל שם אחד, דמאי נ"מ אם לא נשתמש כלל או שנשתמש בדבר שאינו חמץ, ותיירץ דכיון שאם השתמש באותו יום ה"ז מחייב אותנו להסתפק שמא השתמש בחמץ לכן חשיב ב' ספיקות וב' שמות חלוקים, שמא לא השתמש כלל ואז אין שום ספק, ואם השתמש וה"ז מעורר ספק, שמא השתמש בהיתר].
9. ואם הסכין לא היה בן יומן, הביא הפמ"ג [א"א ס"ק יט] את דברי הא"ר שכתב שבמקום הפסד מרובה יש להקל כשיטת מהר"ם מרוטנברג שנקט שמדינא רק חלית מחליא ליה לשבח ולא שאר דברים חריפים. והפמ"ג כתב שבסי' צו [בט"ז ס"ק י ובש"ך ס"ק יט] נקטינן לאסור בזה ולא שרינן אף בהפ"מ. והחזו"א [סי' קיט ס"ק יא ד"ה כתב המשנ"ב] נקט דכיון שנחלקו הפוסקים אם שאר דברים חריפים מחלו לשבח לכן יש להקל, ובפרט בצירוף שיטת השאלתות שחמץ אינו אוסר במשהו רק בשישים.

ועפ"ז כתב המג"א [ס"ק כח] שאין מקום להזכיר כלל סברת נ"ט בר נ"ט בדבר חריף [כגון חומץ], ותמה על הד"מ [ס"ק ב] שלא כתב כן.

### כבוש כמבושל

כתב הדרכי משה [ס"ק יב] דאף שמשקה צונן הנתון בכלי אינו בולע ממנו, מ"מ אם המשקה היה בתוך הכלי מעת לעת הרי הוא כבוש בתוכו ומפליט ממנו.<sup>10</sup>

אמנם כתבו הט"ז [יו"ד סי' קה ס"ק א] והש"ך [שם סט ס"ק י] שבדרך כלל אין כבישה זו אוסרת את המאכל, משום שעד שעבר מעת לעת כבר נפגם הבלוע שבתוך הכלי ואינו אוסר את המאכל. אמנם אם הכבישה היא בתוך הפסח הרי זה אסור, שהרי הרמ"א פסק [להלן סעיף י] להחמיר בנטל"פ בפסח.

והמג"א [ס"ק מז] כתב דמהשו"ע [סעיף ח] משמע שקדירה בת יומה נאסרת ע"י כבישה ואין אומרים דכבר נפגמה הבליעה, ולכן כתב המג"א שאם נתן את המשקה בתוך הכלי, מיד עם בליעת האיסור שייך בזה דין כבוש, משום שהפגימה והבליעה באין כאחד.

### הזמן שמשקה חריף הנתון בכלי של איסור מפליט מהכלי

בשו"ע [יו"ד סי' קה] מובא דמאכל שנשרה בתוך ציר של איסור [כגון ציר הזב מהבשר בזמן המליחה] נעשה כבוש בשיעור שיתננו על האור וירתיח, [מקור הדין הוא ברא"ש סוף פ"ח חולין].

ונחלקו הפוסקים אם דין זה נאמר גם בכלי, וכגון כלי הבלוע איסור [כגון דם או חמץ] ושהה בתוכו ציר מלוח בשיעור שיתננו על האור וירתיח.

א. הדרושה [יו"ד סי' סט ס"ק יב] והמג"א [סי' תמו סוף ס"ק מז], והדגמ"ר [על הש"ך יו"ד סי' סט ס"ק סח] וכן בספר תפארת למשה [על הש"ך סי' סט ס"ק פג הובא בחידושי רע"א על הש"ך סי' סט ס"ק סח] נוקטים שיש בזה דין כבוש והציר פולט את האיסור מהכלי.

ב. הט"ז [יו"ד סי' סט ס"ק מא] והש"ך [שם ס"ק סח] והמנחת יעקב [כלל יב אות יד] והא"ר נוקטים שאין הציר פולט מהכלי אלא אחר מעת לעת ולא בשיעור שיתננו על האור וירתיח, דכיון שאין מליחה לכלים א"כ כח המלח שבציר אינו פועל על הכלי לפלוט ממנו בשיעור הנ"ל, והוי כשאר משקה שאין בו דין כבוש אלא בשיעור מעת לעת.<sup>11</sup>

להלכה: כתב המשנה ברורה [סי' תמו ס"ק מב] בשם החיי אדם דבמקום הפסד יש לסמוך להקל במה שנעשה קודם הפסח. אמנם לענין משקה מלוח [כגון מים ששרויים בהם דגים מלוחים] הביא המשנ"ב [ס"ק מג] את דברי העולת שבת שכתב דמחמירים אפילו בזמן מועט, וכתב הפמ"ג המעם משום דע"י חריפות המלח נבלע עכ"פ כל שהוא.

### ביאורים והערות

10. ועיי"ש בד"מ שנסתפק אולי לא נאמר דין זה של כבוש כמבושל אלא באיסור ולא בהיתר, ולכן אולי לא נאמר דין זה בחמץ קודם הפסח. וכע"ז דן לומר הב"י [סי' תנא] וביאר בזה את דברי הרא"ש שלא הזכיר דין כבוש כמבושל בדגים שהיו שרויים בכלי חמץ קודם הפסח. וע"ע בשערי תשובה [ס"ק ח] שהביא תשובת מקום שמואל שפסק כן. אמנם להלכה נקטו הפוסקים בפשיטות דיש דין כבוש גם בהיתר [פמ"ג א"א ס"ק טז, שערי תשובה שם].

11. והיינו דאף שדבר מאכל השרוי בציר בשיעור שיתננו על האור וירתיח נעשה כבוש ובלוע כולו מהציר [ולא רק כדי קליפה], מ"מ אין ציר מפליט מהכלי את הבלוע בו אלא אם שהה בו מעת לעת.

# קנין הלכה

ולענין חומץ הנמצא בכלי בשיעור שיתננו על האור וירתיוח [לפי הסוברים דחומץ חשיב משקה חריף] כתב הפמ"ג [א"א ס"ק מז וכו"ד סי' סט מ"ז ס"ק מא] שמהמ"ז [יו"ד סי' סט ס"ק מא] משמע שכל משקה חריף אינו פולט מכלי אלא בשיעור מעת לעת.<sup>12</sup>

## כבוש במשקה חריף אם אוסר גם באינו בן יומו

כתב המגן אברהם [ס"ק כח] דחומץ חשיב דבר חריף, [ולכן אין בו היתר נ"ט בר נ"ט וגם יש בו דין כבוש בשיעור שיתננו על האור וירתיוח], ולכן אם היה כלי חמץ בן יומו ושהה בתוכו חומץ כשיעור הזמן הנ"ל נאסר החומץ.<sup>13</sup> והחק יעקב [שם ס"ק לד] תמה דכיון שהמג"א נקט דחומץ חשיב דבר חריף א"כ אף בכלי שאינו בן יומו יאסר החומץ, כדן שאר דבר חריף שאין בו היתר דאינו בן יומו משום דמחליא לשבחה, וכמבואר בשו"ע [יו"ד סי' צו סעיפים א-ב]. והפמ"ג [א"א ס"ק כח] דן לומר דאפשר שהמג"א סובר דבתרתי לטיבותא [גם אינו בן יומו וגם נ"ט בר נ"ט] לא חיישינן לדבר חריף, וכע"ז הביא הפמ"ג [יו"ד סי' צו מ"ז ס"ק י] בשם הכו"פ [שם ס"ק ה]. אמנם לדינא כתב הפמ"ג דאנן נקמינן דאף בתרתי לטיבותא נאסר הדבר החריף, אף בהפסד מרובה, וכן העתיק המשנ"ב [ס"ק עא]. והחזו"א [סי' קיט ס"ק יג] כתב לתמוה על המשנ"ב, דאם נקט כהש"ך דחומץ לא חשיב דבר חריף ולכן בעי מעת לעת, מגלן שייחשב דבר חריף שאסור באינו בן יומו, [דהא לגבי אינו בן יומו הדיעה הראשונה בשו"ע [סי' צו ס"א] שהשו"ע כתב בסתמא, נקמה דדוקא חלתית מחליא לשבחה ולא שאר דברים חריפים, ולכן נהי דאנן מתמירים גם בשאר דברים חריפים מ"מ לא מצינו לומר איפכא, שלענין שיעור משך זמן הכבישה ייחשב החומץ כאינו חריף, ולענין בן יומו ייחשב כחריף]. וע"ע בחזו"א [סי' קיט ס"ק יא] המובא להלן בסמוך.

## שומין שנחתכו בסכין של חמץ

כתב המשנ"ב [ס"ק כד] שאם חתכו שום בסכין של חמץ שאינו בן יומו נבלע טעם החמץ בשום, ואפילו ניתן מעט ממנו בתבשיל הרי הוא אוסר תערובתו במשהו. והחזו"א [סי' קיט ס"ק יא ד"ה כתב המ"ב] נקט דכיון שעיקר דין זה דחיתוך שום או צנן אוסר אף באינו בן יומו שנוי במחלוקת, ולפי הדעה הראשונה [שו"ע יו"ד סי' צו ס"א] רק חלתית מחליא את הבלוע לשבחה ולא שאר דברים חריפים, לכן לענין איסור משהו יש להקל, דהוי כספק משהו, ובפרט שיש לצרף דעת השאלתות דחמץ בפסח אינו אוסר במשהו אלא בשישים.

## מאכל שהוכן בסתמא קודם הפסח אם חיישינן בו לפירורי חמץ

כתב הרמ"א דשומן מהותך שהוכן קודם הפסח אין לאוכלו בפסח אלא אם נזהר בו משני דברים:

א. מחמץ, פירוש שלא יתערבו בו פירורי חמץ.

ב. שלא הותך בכלי חמץ בן יומו.

והפוסקים דנו אם מבואר מזה שהרמ"א נקט דבסתמא חיישינן שמא נתערבו פירורי חמץ והוי חשש אף בדיעבד, או דדוקא בשומן

### ביאורים והערות

12. ולפי הש"ך [סי' סט ס"ק סח] שהטעם שציר אינו מפליט מהכלי בשיעור שיתננו על האור וירתיוח הוא משום שאין מליחה לכלים, אפשר שטעם זה שייך רק בציר ולא בשאר משקין חריפים.

13. וכהשו"ע [סי' קה ס"א] ודלא כהש"ך [שם ס"ק ב] שכתב דחומץ אינו נחשב דבר חריף. אמנם המשנ"ב [ס"ק עא] הביא שהרבה אחרונים נקטו לדינא כהש"ך דחומץ לא חשיב דבר חריף לענין כבישה בתוכו אלא בעינן מעת לעת [כנה"ג, פר"ח, גר"א יו"ד ריש סי' קה], חק יעקב [ס"ק לד] ומקור חיים].

חשש הרמ"א. ועיין בפמ"ג [א"א ס"ק כב] שכתב דבשומן רגילים מפי להתערב פירורים. וכן כתב הבה"ל [ד"ה אסור] על פי מה שהביא החק יעקב [ס"ק ל] שהיו רגילים לקבץ שאריות שומן מהמחבתות, וגם מהמג"א [ס"ק כו] משמע שחשש דיעבד לפירורים רק בשומן. וסיים הבה"ל שבחק יעקב [ס"ק לג] משמע שלא חילק בין שומן לבין שאר תבשילים וסיים בצ"ע. 14

#### ונבאר עתה את הדינים המובאים בשו"ע וברמ"א:

א] בשר, דגים, גבינה יבשים שהוכנו קודם הפסח ולא נזהר בהן, נחלקו בזה השו"ע והרמ"א. השו"ע מתיר לאוכלן והרמ"א הביא דהמנהג להחמיר לכתחילה, אך אם הדיחו את הבשר ג"פ קודם פסח נזהגין לאוכלן.

והנה המ"ז והמג"א פירשו דטעמו של השו"ע שלא חשש שמא היו במלח פירורי חמץ, הוא משום דאף אם נבלע מהפירורים משהו בבשר ה"ז בטל לפני פסח, ואין חוזר וניעור, וכך הביא המשנ"ב [ס"ק מא]. 15  
ובטעמו של הרמ"א שהחמיר, כתבו המ"ז [ס"ק ז] והגר"א [ס"ק כג] שהוא משום דס"ל דאיסור משהו שנתבטל קודם הפסח חוזר וניעור, וכך הביא המשנ"ב [ס"ק מו], ותמה המ"ז דהא הרמ"א [סעיף ד] הביא את דברי התה"ד שנוהגין להקל בתערובת לח בלח. ועוד צ"ע דאם החשש הוא שהחמץ הבלוע חוזר וניעור למה התיר הרמ"א אם הדיחו את הבשר ג"פ קודם הפסח, וכן הקשה החזו"א [סי' קיט ס"ק י ד"ה תמוז]. ולכן כתב המ"ז שהחשש של הרמ"א הוא שמא נשאר פירור חמץ עם המלח ע"ג הבשר והדגים, ולכן מהניא הרחה, וכן כתב החזו"א שם.

ועיין בדברי הרמ"א שכתב שהחומרא שלא לאכול את הבשר והדגים והגבינה שנמלחו קודם הפסח היא רק לכתחילה, אבל בדיעבד שרי, והיינו שאם כבר בישלם וא"א להשאירם עד אחר הפסח משום שיתקלקלו שרי לאוכלם, והמעם משום שהחששות דפירורים במלח אינם אלא חששות משהו דרבנן.

ב] כתב השו"ע שדגים מלוחים השרויים בפסח בכלי חמץ יש להחמיר להזהר מהן, והמקור הוא בתשובות הרא"ש [כלל כד סי' ד]. ולשון הרא"ש הוא דאם שרו אותם במים בפסח אסורים, דכיון דחמץ בפסח כמשהו אין לזלזל באיסורו.  
ולא כתב הרא"ש כלל דהאיסור מדין כבוש, ומשמע שאפילו נשרו במים זמן קצר אסורים. וכתב המשנ"ב [ס"ק מג] בשם הפמ"ג [א"א ס"ק מז] דחיישינן שמא מחמת כח המלח נבלע משהו חמץ אף בזמן מועט, והחק יעקב [ס"ק כ] כתב דחיישינן לפליטת כלי בצונן.

וכתב הפמ"ג [א"א ס"ק מז] שהאיסור בזה הוא רק לכתחילה אך דיעבד אין חוששין, והביא המשנ"ב [ס"ק מד] את דבריו. אמנם פשוט לכאורה שאם שרו דגים בכלי חמץ כד שעות ונכנס הפסח נאסרו אף אם אינו בן יומו, למאי דמחמירין בנמל"פ בפסח

#### ביאורים והערות

14. ולגבי כרכשות ממולאות בבשר שנחתך דק דק, ובשר זה נמלח במלח שלא נבדק מפירורים, כתב הפמ"ג [א"א ס"ק כ] שהן אסורות אף בדיעבד [ורק אם נתערב מהן משהו בתוך תבשיל אחר אין לאסור]. אמנם הא"ר [ס"ק כא] והחק יעקב [ס"ק כו] התירו בדיעבד גם את הכרכשות עצמן בשעת דחק או במקום מניעת שמחת יו"ט.

15. ולכאורה צ"ע דעד כמה שהיו במלח פירורי חמץ יש לנו לחוש שעדיין הם נמצאים, ואף אם אינם נראים לעין הרי זה כתערובת יבש ביבש וחוזר וניעור בפסח. [ואולי כיון שאינו אלא חשש בעלמא סובר השו"ע שאף ביבש ביבש אין חוזר וניעור, דזו עיקר שיטתו [בסעיף ד].





# קנין הלכה

וכ"ש שייאסר בבן יומו, וכן מבואר בחזו"א [סי' קיט ס"ק י ד"ה ומש"כ], ותמה על סתימת דברי הפוסקים שהקלו בזה, וכן על סתימת דברי המשנ"ב [ס"ק מר] ושעה"צ [ס"ק נד].<sup>16</sup>

ג] בענין מה שכתב הרמ"א שאם הדיחו את הבשר ג' פעמים מותר לאוכלו, עיין בהגר"א [ס"ק כד] שציין מקור לזה בתוס' [ע"ז דף לג: ד"ה כסי], שר"ת פירש דכלי חרס ששתה בהן גוי יין ובלעו בצונן פולטין את הבלוע ע"י ג' הדחות שאז נפלט הכל, וציין ר"ת לגמ' זבחים [דף עט:]: גבי עביט של חרס של זב וזבה שמועילה לזה הדחה ג"פ.

בענין מש"כ הרמ"א להדיח את הבשר קודם הפסח, הביא המשנ"ב [ס"ק נא] את דברי הא"ר ועוד אחרונים דבדיעבד שלא הדיחו קודם הפסח מהניא הדחה בפסח.

ד] בענין שומן מהותך שאסר הרמ"א אם לא נזהרו מפירורים ומכלי חמץ בן יומו, עיין לעיל בסעיף זה שהארכנו בענין חשש פירורים ובדיני נ"ט בר נ"ט, ודעת הרמ"א לאסור בזה דלא סמכינן על היתר נ"ט בר נ"ט וגם לא אהא דסתם כלים אינן בני יומו, משום חומרא דחמץ.

וכתב החק יעקב [ס"ק כז] שהשומן מותר בהנאה, וכן משמע בלשון הגהות מיימוניות [דפוס קושטא סוף פ"א], ודלא כשער אפרים שאסר בהנאה מה שנתבשל בכלי חמץ. עוד הובאו לעיל בסעיף זה דברי הפוסקים [סי' תמב] דמותר להשהות תבשיל שנתבשל בכלי חמץ אפילו בן יומו.

ה] בענין מה שהיקל הרמ"א לאכול ביו"ט אחרון שומן מהותך ושאר דברים שנתבשלו בכלי חמץ, נתבאר הטעם בד"מ [ס"ק יא] דהוא משום שיו"ט אחרון הוא מדרבנן והקלו בו מפי מבשאר הימים. קולא זו כוללת ב' עניינים, דלא חיישינן שמא נתערבו בשומן פירורי חמץ, ודלא חיישינן שמא נתבשל בכלי חמץ.

ומבואר בט"ז [ס"ק י וס"ק יא] שהיתר זה מבוסס על הא דסתם כלים אינם בני יומו. וכתב בפמ"ג [מ"ז ס"ק יא] שמדויק בט"ז שאם ידוע שהשומן הותך בכלי חמץ בן יומו ה"ז אסור אף ביו"ט אחרון.

וכך כתבו גם הא"ר והחיי אדם שאין להקל בידוע שהוא בן יומו. והמג"א [ס"ק כה] כתב שני טעמים להקל כשלא נזהר מלבשלו בכלי חמץ, משום דהו"ט בר נ"ט, ולענין יו"ט אחרון הקילו אף שאין סומכינן ע"ז בשאר הימים הראשונים של הפסח, ומשום דסתם כלים אינם בני יומו.

וכתב הפמ"ג [א"א ס"ק כה] דגם לפי המג"א יש להצריך תרתי לטיבותא ואין להקל אם ידוע שהוא בן יומו, וכן כתב לדינא המשנ"ב [ס"ק סא]. [ובשעה"צ [ס"ק פא] כתב שמהגר"א משמע שביו"ט אחרון סמכינן על הטעם של נ"ט בר נ"ט גרידא, ולכן יש להקל אף בידוע שהוא בן יומו].

הפמ"ג [מ"ז ס"ק יא] ציין לדברי הרמ"א [סעיף י] שם מובאת קולא נוספת שהקילו ביו"ט אחרון, דאם נתערב חמץ בפסח באופן שיש בו תרתי לטיבותא, (א) שיש שישים נגדו ואינו אלא משהו, (ב) ושהוא נותן טעם לפגם, יש להקל ביו"ט אחרון אף לאוכלו.

## ביאורים והערות

16. ועיין בשעה"צ [ס"ק נד] שכתב שהפמ"ג סותר דברי עצמו שכתב [מ"ז ס"ק ט] שאסור אף בכלי חמץ שאינו בן יומו. ועיי"ש בפמ"ג שהאיסור הוא מחמת דין כבוש, והחמיר במי שריית דגים מלוחים כדבר חריף הן לענין שיעור כבישה בכדי שיתן על האור וירתיח והן לענין כלי שאינו בן יומו דחריפות מחליא לשבח.

## קנין הלכה

אך כשיש רק חרא לטיבותא כגון שהוא משהו אך אינו פוגם במעמו, או שהוא נטל"פ אך אין שישים נגדו מקילינן רק להשהותו בביתו ביו"ט אחרון אך אין מקילינן לאוכלו.<sup>17</sup>

עיינן בפרי חדש [ס"ק ב] שפקפק על עיקר מה שהקילו הרמ"א וכמה פוסקים ביו"ט אחרון, וסובר הפר"ח שיש להחמיר בה כבשאר ימי החג כי היכי דלא ליתנו לזולתי ביה. והובאו דבריו בפמ"ג [מ"ז סוס"ק יא] וסיים הפמ"ג וז"ל "ובאמת צ"ע". גם הבה"ל [ד"ה אבל] הביא את דברי הפר"ח.

ו] כתב הרמ"א [אחרי שכתב שביו"ט אחרון יש להקל לגבי שומן מהותך ושאר דברים שנתבשלו קודם פסח בכלי חמץ] דה"ה אם נתערב משהו מדברים אלו תוך המאכל שאין להחמיר לאסור התערובת.<sup>18</sup> מקור הדברים בדרכי משה [ס"ק יא] שכתב דכיון שעיקר החששות בדברים הנ"ל שנתבשלו בכלי חמץ שנויים במחלוקת לכן יש להקל בדרבנן, כגון לענין תערובות משהו [וכמו שהיקל ביו"ט אחרון משום שאיסורו מדרבנן].

הפוסקים דנו להתיר אף בנתערב מהשומן או מהתבשיל באופן שאין שישים נגדם, ואינו בגדר משהו: א. המג"א [ס"ק ו] כתב דכיון שהוא נ"ט בר נ"ט וגם אפשר שאינו בן יומו, א"כ נהי דמחמרינן שלא לאכול השומן או התבשיל עצמו, מ"מ אם נתערבו יש להקל כדיעבד אף שלא במקום הפסד מרובה ואף כשאין שישים נגד מה שנתערב. וכתב המג"א דאה"ג, אלא שבשומן מחמרינן טפי משום דבשומן שכיחי טפי פירוורי חמץ, וזו הסיבה שלא היקל הרמ"א אלא בנתערב משהו, אבל בשאר תבשילים שלא שכיח בהם פירוורים יש להקל בנתערב מהם, אף כשאין שישים. ובחק יעקב משמע שאסר בכל תבשיל. וכתב הבה"ל [ד"ה וכן] דיש לסמוך בזה על המג"א, להקל בשאר תבשילים [פרט לשומן] שנתבשלו קודם פסח בכלי חמץ שנתערבו בפסח אף כשאין שישים.

ב. לענין שומן שנתערב ואין שישים נגדו, דעת המג"א [ס"ק כו] שאין להקל. והבה"ל הביא שהחק יעקב היקל במקום הפסד מרובה, וכתב הבה"ל דיש לסמוך על הח"י ולהקל במקום הפ"מ כיון שהגר"ז והמקור חיים והמגן האלף העתיקו דבריו, ועוד שהגר"א כתב שכל עיקר החשש בשומן אינו אלא חומרא אף בלא נתערב.

ז] עוד כתב הרמ"א שחבית יין שדיבקו נסריה לשוליים בבצק, אם הוא תוך שני חדשים לפסח עדיין רך הוא ונותן טעם בפסח ואסור לשתותו, ואם נתנהו קודם לכן כבר נתייבש ואינו נותן טעם בפסח ושרי. מקור הדין הוא במדרכי פסחים [סוף סי' תקנה], ומיירי באופן שיש שישים ביין כנגד הבצק, ולכן הטעם שנבלע קודם הפסח אינו חוזר וניעור, וכל האיסור הוא רק אם נבלע טעם בפסח עצמו.

### ביאורים והערות

17. ההיתר להשהות בביתו ביו"ט אחרון מאכל שנבלע בו בפסח משהו חמץ מקורו בדברי הר"א ממיץ המובא בטור ובשו"ע [סי' תסז סעיף י], ועיי"ש שלענין שאר ימי הפסח דעת השו"ע שמותר למכור התערובת לנכרי, ולא ישהה אותה בביתו שמא יבוא לאוכלה, והרמ"א הביא שהמנהג לשרוף את כל התערובות. וכתבו האחרונים שבמקום הפסד מרובה מאד הסכימו האחרונים להקל כהשו"ע דמותר למוכרו לנכרי, והבית מאיר הוסיף דאם גם ע"י מכירה לנכרי יהא לו הפסד גדול מאד רשאי אף לקיים את התערובת בביתו, והובא שם בשעה"צ [ס"ק עד].

18. אין נידון זה שייך לנידון תרי משהו, דהכא להך צד שנתבשל בכלי חמץ בן יומו להשיטות שאין בחמץ היתר דנ"ט בר נ"ט, יש חשש טעם גמור בשומן או בתבשיל, וכל הקולא היא משום שנתערב מן השומן או מהתבשיל רק משהו בקדירה האחרת, והוי חד משהו בדבר שיש בו חששות איסור, וסיבת הקולא משום דלענין משהו דרבנן לא מחמרינן.

# קנין הלכה

ח) בתוך שני חדשים לפסח, כתב המג"א [ס"ק ל] דמשמע מלשון המרדכי והרמ"א שמוותר להשהות את היין וא"צ לבערו. והקשה המג"א אמאי מותר לשהותו הרי נותן טעם בפסח. [פירוש נותן טעם משהו שהרי יש שישים נגדו].<sup>19</sup> ותירץ המג"א דכיון שאת הבצק עצמו א"צ לבער הואיל והוא עשוי לחוק, לכן גם את היין אינו חייב לבער. [ומשמע שאם יש כוית בצק במקום אחד שמבואר להלן בדברי הרמ"א שחייב לבער את החמץ, חייב לבער גם את היין, וכ"כ המחצית השקל]. והנה המג"א הוסיף דאינו נותן טעם אלא משהו והוא חמץ נוקשה, וצ"ע דא"כ אין צריך לסברא הקודמת, שהיות וא"צ לבער את הבצק א"צ לבער גם את היין.

ובבה"ל [ד"ה חייב] משמע שפירש במג"א דאלו הם שני תירוצים שונים, תירוץ ראשון [כנ"ל] שהיות והבצק עצמו א"צ ביעור גם הטעם היוצא ממנו א"צ ביעור, ותירוץ שני שאין כאן אלא חמץ נוקשה במשהו. וסוברים המרדכי והרמ"א שנוקשה אוסר במשהו בשתייה ואינו אוסר לשהותו.

[וציין המג"א למש"כ לעיל (ס"ק ה), שם הביא מחלוקת מהרי"ל ותה"ד אם נוקשה אוסר במשהו, ונקט המג"א כמהרי"ל שנוקשה אינו אוסר במשהו אף באכילה]. והוסיף המג"א שאין ללמוד מהמרדכי שאסר לשתות את היין דס"ל שנוקשה אוסר במשהו באכילה, די"ל דדוקא הכא אסרו זאת כיון שהניחו בו את היין לכתחילה, ומשמע דהוי כעין קנם. והחזו"א [סי' קיט ס"ק יד] כתב דמרדכי לא משמע שהוא קנם אלא משמע שהיין אסור מעיקר הדין, ולכן כתב החזו"א דדוחק להעמיד את דברי המרדכי בעיסה שנתחמצה חימוץ גמור ולא רק חמץ נוקשה.

**העולה לדינא:** א. בתוך ב' חדשים לפסח אסור לשתות את היין. ולענין להשהותו, אם אין כוית חמץ במקום אחד מותר לקיימו, ואם יש כוית חמץ במקום אחד דחייב לבער את הבצק עצמו כתב הבה"ל שהדבר תלוי בשני תירוצי המג"א, וסיים הבה"ל שנראה שתירוץ בתרא עיקר, ומותר להשהותו. והחזו"א דחה התירוץ בתרא, ולכאורה לפי דבריו אין לנו אלא התירוץ קמא וחייב לבערו. ב. אם הבצק ניתן לפני ב' חדשים הסמוכים לפסח, מותר לשתות את היין וכ"ש שא"צ לבערו. ולענין הבצק עצמו, אם יש בו כוית במקום אחד חייב לבערו אף שכבר נתייבש [משנ"ב ס"ק עה], ואם אין בו כוית במקום אחד א"צ לבערו.<sup>20</sup>

## סעיף ו

מקור הדין הוא במרדכי [פ"ב פסחים סי' תקנו] ויסודו דמלח הנתון במדוכה שבלוע בה חמץ אינו בולע מהמדוכה. והטעם משום שצונן יבש אינו בולע מכלי.

וכתב החק יעקב [ס"ק לח] דיש כמה אופנים שחששו בהם:

א. אם המלח הוא לח ושרוי בכלי אסרו לעיל [סעיף ה] גם כשלא שהה שיעור כבישה, [והובאו הדברים במשנ"ב ס"ק פ].<sup>21</sup>

## ביאורים והערות

19. והנה לקמן [סי' תסז] נחלקו השו"ע והרמ"א אם מותר לקיים בביתו אוכל שבלע בפסח משהו חמץ, דהשו"ע התיר לקיימו והרמ"א כתב שנוהגים לבערו. ויל"ע אם קושיית המג"א דאמאי מותר לקיימו היא רק לפי הרמ"א, אך להשו"ע אתי שפיר דשרי לקיימו, או דגם להשו"ע אין להתיר אלא לקיים אוכל שכבר בלע משהו חמץ, אך אוכל הבולע כל הזמן טעם משהו אפשר שגם להשו"ע יש לבערו.

20. והקשה הפמ"ג [א"א ס"ק לא] דלעיל [סי' תמב ס"ג] כתב הרמ"א [ומקורו בתה"ד סי' קמט] שקודם שלשים יום אפילו יש כוית במקום אחד א"צ לבער, ולמה כאן [ובבצק שבסדקי עריבה, לעיל סי' תמב ס"ז] הצריכו לבער אף קודם ל' יום כשיש כוית במקום אחד. וכתב המקו"ח [ס"ק יד] דשאני נייר המדובק בחלונות שהחמץ מכוסה בנייר ואינו ניכר, ולכן אף כשיש כוית במקום אחד הקלו. [והוסיף המקו"ח שדעת התה"ד [שם] שקולא זו דחמץ שאינו ניכר היא רק בחמץ נוקשה ולא בחמץ גמור].

21. לכאורה כוונת החק יעקב למש"כ השו"ע בדגים מלוחים השרויים בפסח בכלי חמץ, ועיי"ש שהמשנ"ב [שם ס"ק מג] הביא מהפמ"ג שכתב הטעם דע"י חריפות המלח חיישינן דמשהו נבלע עכ"פ, ולפי"ז קצת צ"ע דהו"ל לציין לדברי השו"ע ולא לדברי הרמ"א. והחזו"א [סי' קיט ס"ק

## קנין הלכה

ועיין בפמ"ג [א"א ס"ק לב] שציין לדברי הש"ך [יו"ד סי' קה ס"ק מד] דלכתחילה מחמירין גם במלח לח, ואף לגבי בשר בחלב, וכתב הפמ"ג דה"ה שלגבי פסח יש להחמיר לכתחילה במלח לח.

ב. אם דכו את המלח במדוכה אפילו הוא יבש, הרי דוחקא דמדוכה עם חריפות המלח מפליטים את החמץ הבלוע בה ומבליעו בתוכו, וה"ז אסור אף במדוכה שאינה בת יומה, דחריפות המלח מחליא ליה לשבת, וכן אין בזה היתר נ"ט בר נ"ט דמחמת חריפות המלח מושך הוא אליו הרבה טעם.

עיין במשנה ברורה [ס"ק פ] שכתב בשם החק יעקב והא"ר ועוד אחרונים, שמדוכות שלנו שרוב תשמישן בבשמים אין בהן אלא חשש למשהו חמץ ואין לחוש בהן אם נידך בהן מלח קודם הפסח.

וכתב החו"א [סי' קיט ס"ק טו] שכוונת הדברים שבמדוכות שלנו אין חשש כלל שנידך בהן חמץ, אלא כל החשש הוא שמא בזמן שדכו תבלינים או מלח היו מעורבים בהם פירורי חמץ. ולכן אף אם נבלע חמץ היה שישים נגדו ואינו אלא משהו, וכשנידך קודם פסח ה"ז מותר, אבל אם דכו במדוכה חמץ אפילו פעם אחת, כל המדוכה בלועה חמץ וכאשר דכו בה מלח קודם פסח בלע המלח טעם גמור של חמץ [ואינו נ"ט בר נ"ט וגם אינו נמל"פ כיון שהמלח חריף] וה"ז אסור בפסח.

### פעיף ז

מקור הדין של השו"ע הוא בדברי הסמ"ק [סי' רכב המובאים בב"י]. ויש קושי בהבנת דברי הסמ"ק ונחלקו הפוסקים בביאורו, וכפי שהארכנו בהערה<sup>22</sup>.

ומ"מ להלכה כתבו הפוסקים שאנו נוקטים שגם דברים חמוצים דומים לצנון ופלטי ע"י דוחקא, כמובאר בשו"ע [יו"ד סי' צו ס"ב], ורק במקום הפסד מרובה מקילינן שדברים חמוצים אינם כדברים חריפים, וכן כתב הפמ"ג [א"א ס"ק לג על פי ה"י יו"ד סי' צו ס"ק ט וכך הביא המשנ"ב ס"ק פא].

ומעתה לא נקטינן להלכה כמש"כ הרמ"א שאפילו בפסח אין הבוסר נאסר אם הכלי היה נקי, אלא אדרבה אף קודם הפסח נאסר הבוסר, משום שנבלע בו טעם גמור של חמץ [ולא רק משהו, דבטל קודם הפסח].<sup>23</sup>

### ביאורים והערות

טו] כתב שכוונת החק יעקב למש"כ הרמ"א שלא למלא יין בכלי חמץ לכתחילה, וסיים החו"א דאכן נראה כהחק יעקב שלכתחילה אין לשרות בכלי חמץ, אפילו אינו מלוח ואפילו קודם הפסח.

22. א. ה"י [ס"ק יג] נקט דמה שכתב הסמ"ק "דאף אי פלט משהו בעלמא הוא דפליט" הכוונה דאף אם הבוסר חריף והוא פולט את כל החמץ הבלוע במדוכה [דדבר חריף פולט מכלי ע"י דוחקא] משהו בעלמא הוא דפליט, פירוש, הבוסר עצמו אינו נעשה נבילה כיון שהחמץ עדיין מותר, ולכן אם נתנו את הבוסר קודם הפסח באיזה תבשיל די לבטל את החומץ הבלוע בו וא"צ שישים נגד כל החמץ. ומה שהביא הסמ"ק מספר התרומה הוא ששם נתבאר יסוד זה שאין חנ"נ בהיתירא, ולכן סכין חולבת שחתך בה בצל ונתנו בה תבשיל, די בשישים כנגד עובי הסכין וא"צ שישים נגד הבצל. אמנם לשון הסמ"ק שכתב "משהו בעלמא הוא דפליט" דחוק לפי"ז, דאדרבה הבוסר פולט את כל הבלוע במדוכה.

ב. המג"א ושאר אחרונים פירשו שהסמ"ק נקט שבוסר אינו דבר חריף, ולכן כתב בתחילה שאינו פולט כלל דדוחקא בעלמא בלי חריפות אינו פולט, ואח"כ הוסיף דאפילו אי פליט משהו בעלמא פליט ובטל לפני פסח. [ומה שהביא הסמ"ק מסה"ת הוא לדייק מדבריו שרק דברים שיש בהם חריפות כבצל וכרישין פלטי ע"י דוחקא, ולא דברים חמוצים, וזה דוחק בביאור הסמ"ק]. וכביאור זה נקט גם הרמ"א שכתב דאין הדוחקא פולט כלום מהמדוכה.

23. והחו"א [סי' קיט ס"ק טו] דן לומר שהרמ"א סובר שלכו"ע בוסר אינו נחשב חריף [וכתב דאיירי בפירות מתוקים אלא מפני שהן בוסר יש להן חימוץ].

# קנין הלכה

## בדברי השו"ע שנקט "קודם הפסח"

השו"ע העתיק את ההיתר של הסמ"ק בבוסר שדכין קודם הפסח. ולכאורה מעמו משום שחשש להך צד שכתב הסמ"ק דאפשר דמשהו נפלט, ולכן בפסח ה"ז אסור, וכך כתב המאמר מרדכי. וכתב הבה"ל דלכאורה הרמ"א חולק על השו"ע, שהרי הרמ"א כתב דאין הדיכה מפלמט בצונן, ומשמע דאינה מפלמט כלל, ולפי"ז לכאורה גם אם דכו בפסח יהא מותר. ותמה המטה יהודה דצ"ע למה לא כתב הרמ"א דבריו בלשון "וי"א" וכיו"ב שיראה שחולק על השו"ע.

וכתב הבה"ל די"ל דאין מחלוקת בין השו"ע לרמ"א, וגם השו"ע לא חשש לפלימט משהו מהמדוכה, אלא דאיירי השו"ע במדוכה שאינה נקיה ודבוק בה מעט חמץ, וקודם הפסח שרינן גם בזה כדעת הא"ר<sup>24</sup> שע"י הדיכה מתפורר המשהו הדבוק במדוכה ומתערב היטב בבוסר והוי כלח בלח שאין חוזר וניעור, משא"כ בפסח שאינו במל. והרמ"א איירי במדוכה נקיה ולכן אין חשש גם בפסח עצמו.

ומה שכתב הרמ"א דאם חתכו בסכין של חמץ בפסח אין להקל משום דסתם סכין אינו נקי, ביאר הגר"א [וכן משמע במהרי"ל שהוא מקור הדין] דאף אם יגרוור מהבוסר את מקום החתך וגם ידיחנו חיישינן שמא נשאר משהו, ולגבי חמץ בפסח מחמרינן, [משא"כ קודם הפסח] דאף אם נשאר משהו ה"ז במל כיון שאינו ניכר כלל, וכן בשאר איסורין שאינם במשהו לא חיישינן ושרי אחר הרה"ה או גרידה, וכפי שהביא המג"א [ס"ק לה מהשו"ע יו"ד סי' צו ס"ה]

והמג"א שם כתב דאף בפסח אין עיקר החומרא אלא על מאכלים שקונים מנכרים, כגון דגים, שהנכרים חותכים אותם בקביעות בסכינים של חמץ וחששו בזה, אבל בישראל אם אירע שחתך דגים בסכין חמץ, כתב המג"א, דסגי להו בהרה"ה או גרידה, והמשנ"ב [ס"ק פה] הביא דבריו.

ומה שכתב הרמ"א שאם נתערב הבוסר [שנחתך בסכין שאינו נקי] בתבשיל אין לחוש ולאסור מספק, הטעם משום דלענין משהו דרבנן לא מחמרינן מספק, והוי כעין מש"כ הרמ"א [בסוף סעיף ה'] לענין שומן או מרקחת שנתבשלו בכלי חמץ קודם הפסח שהן אסורין, אך אם נתערב משהו מהם בתבשיל אין התבשיל נאסר.

## סעיף ה

מקור הדין של השו"ע הוא בדברי הטור. ויסוד הדברים הוא שזיתים הם דבר חריף קודם כבישתם, ולכן בזמן חיתוכם צריך לחותכם בסכין חדשה, שאם תהא הסכין בלועה מחמץ יפלט החמץ מהסכין ויבלע בזיתים מכה דוחקא דסכינא וחריפות הויתים. [ואף אם הסכין לא תהא בת יומה מ"מ מחמרינן שדבר חריף מחליא את הבלוע ועושהו לשבח].

אמנם לגבי כבישת הזיתים בקדירה אין חסרון אף אם אין זו קדירה חדשה והיא בלועה מחמץ, כל שאינה בת יומה, דבשעה שנותנים מים על הזיתים בטלה חריפותם, וכן כתב הטור. [אמנם הוסיפו הפוסקים דאחרי שהזיתים נכבשו והחמיצו שוב חוזר להיות דינם כדבר חריף, ועיין להלן].

## ביאורים והערות

24. דברי הא"ר הובאו בשעה"צ [ס"ק קטז]. ועיי"ש בשעה"צ שכתב שהא"ר חולק בזה על המג"א [ס"ק לד] שכתב שאם המדוכה אינה נקיה ה"ז אסור אף קודם הפסח, דאף את"ל שהבוסר אינו חריף מ"מ ע"י דוחקא נכנס בו משהו חמץ וא"א להדיחו. וכתב החו"א [סי' קיט ס"ק טז] לבאר זאת דאף שאותו משהו שנדבק באחת מחתיכות הבוסר נתערב בשאר החתיכות, מ"מ הוי תערובת יבש ביבש וחוזר וניעור בפסח [ולדעת המג"א ה"ז חוזר וניעור אף אם לא בישלן יחד, עיין משנ"ב לעיל ס"ק לג]. עוד הוסיף שם דלכאורה אין כאן מקום למחלוקת, אלא המג"א איירי באופן שחתיכות הבוסר נתערבו אך לא נתרסקו, ולכן הוי כתערובת יבש ביבש, והא"ר איירי באופן שריסק היטב את החתיכות ובללן, דהו"ל כתערובת לח בלח.

# קנין הלכה

## כשיש שישים בזיתים כנגד הסכין

כתבו הט"ז [ס"ק יד] והמג"א [ס"ק לח] דאף באופן שיש שישים בזיתים כנגד הסכין מ"מ אסורים, דכל חתיכה נאסרה בפני עצמה ואף שאח"כ נכבשו יחד אין הכבישה מוליכה את טעם החמץ בכל הזיתים, דרק בישול מבלבל הטעם בכולו משא"כ כבישה.

אמנם כתבו רע"א [גליון השו"ע], והחזו"א [סי' קיט ס"ק יז] שאם דרך משל עובי הסכין מכיל כזית, ואם חתך שישים כזיתים פחות משהו אפשר שבכולם יש טעם חמץ, מ"מ אם יש בסך הכל קכ"ה כזיתים שנחתכו, באופן שידוע שברוב החתיכות אין כמעט חמץ, יש בזה ביטול יבש ביבש. [ולענין אי חוזר וניעור בפסח, לדעת המג"א בכל גווני ה"ז חוזר וניעור ונאסר, ולדעת כמה אחרונים המובאים במשנ"ב (לעיל ס"ק לג) אין איסור אלא אם בישלם יחד בפסח].

## זיתים שנחתכו בסכין של חמץ ונתבשלו קודם פסח

כתב המג"א [ס"ק לח] שאם הזיתים נחתכו בסכין של חמץ ובלעו טעם חמץ ואח"כ בישלם קודם הפסח, אם יש שישים בזיתים כנגד עובי הסכין הותרו הזיתים, שהבישול מוליד את בליעת החמץ ומפזר אותה בכול הזיתים ובטלו בשישים, ואף שבעלמא אין דבר מאכל שבלע איסור נותר ע"י ביטול בשישים כמבואר בשו"ע [יו"ד סי' קו], היינו דוקא כשבלע איסור, אבל כשבלע היתר אפשר לפלוט ממנו את הבלוע. המקור לזה הוא תשובת מהר"ם לובלין שכתב כן לגבי בצלים שבלעו טעם בשר, שאם נתבשלו בשישים מותר מעתה לאוכלן עם חלב. וכן סובר הט"ז [יו"ד סי' צו ס"ק ה].

אמנם הוסיף המג"א דמ"מ נראה שאין לאכול את הזיתים האלה בפסח, והבישול מועיל להתירן בשהייה בפסח, דחשש שמא נשאר מהן חמץ ואותו משהו חוזר וניעור בפסח, וכן כתב המקור חיים.

אמנם המשנ"ב הביא [ס"ק פט] את דברי החי"א שכתב שבמקום מניעת שמחת יו"ט יש להקל אף לאכול את הזיתים האלו, אם ידוע שהסכין היה נקי.<sup>27</sup>

והחזו"א [סי' קיט ס"ק יז] נחלק על עיקר יסודם של המהר"ם לובלין והט"ז והמג"א הנ"ל וכתב דדין פשוט הוא דאין הגעלה לאוכלין, ומאכל שבלע טעם בשר או טעם חמץ אין בישול מועיל להוציאו מטעם הבשר או החמץ אף שנבלעו בו בהיתרן וכדברי הרשב"א ופשטות הפוסקים [יו"ד סי' קו], וכתב דאין לצרף סברא זו אף לסניף. ולכן פשוט להחזו"א שזיתים שנחתכו בסכין חמץ בת יומה ונתבשלו קודם הפסח אסורים באכילה אף אם היה שישים בהיתר כנגד הסכין של החמץ.

מבואר בשו"ע שאם הזיתים נכבשו בקדירת חמץ בת יומה נאסרו. והקשו הפוסקים דהא כיון שנכבשו הזיתים כד שעות

## ביאורים והערות

25. רע"א כתב אם יהיו ג פעמים שישים, דאזיל לשיטה הסוברת שבביטול יבש ביבש חד בתרי בעינן שיהא ההיתר כפול מן האיסור ולא סגי בשירבה עליו מעט, והחזו"א נקט שישים דס"ל דסגי ברוב, והכי קי"ל. [והיינו דלפי רע"א שתי חתיכות של איסור אינן בטילות אלא בארבע של היתר, ולפי החולקים סגי בשלש של היתר. ונתבאר דין זה ביו"ד (סי' קט)].

26. עיין במחצית השקל שכתב דנראה דתיבת "ועוד" הכתובה במג"א היא ט"ס, דאין כאן שני טעמים אלא רק חשש שנשאר משהו וחוזר וניעור. וקצ"ע דא"כ למאי דקיי"ל להלכה דלח בלח אינו חוזר וניעור יש להתיר אף באכילה, ובמג"א משמע שדעתו לדינא דאין לאכול את הזיתים בפסח.

27. ועיי"ש בשעה"צ [ס"ק קלג] שכתב דיש להקל אף אם בזמן חיתוך הזיתים היה הסכין בן יומו מבליעת חמץ [ודלא כהחיי"א שהצריך שהסכין לא יהא בן יומן]. והטעם משום שמלבד עיקר טעמו של המג"א [שהבישול מפזר את טעם החמץ בכל הזיתים] מצטרף טעם נוסף לקולא, דעיקר הא דזיתים חשיבי דבר חריף אינו מוסכם, שהרי במקום הפסד מרובה מקילין כשיטת סה"ת שרק בדברים חריפים אין היתר נ"ט בר נ"ט ולא בדברים חמוצים.

## קנין הלכה

בקדירה כבר נפגם החמץ הבלוע בתוכה, ושוב הוי כקדירה שאינה בת יומה.<sup>28</sup> וכתב החק יעקב [ס"ק מג] והמנחת יעקב [כלל ג אות ז] הטעם משום דנהי שמכח המים שניתנו בתוכם אין הזיתים חריפים כחלתית לשווי אינו בן יומו כבן יומו, מ"מ חריפים הם קצת למהר את שיעור הכבישה, שאף קודם כד שעות הוי כבוש וכמ"ש בשו"ע [סי' קה ס"א] לענין כבוש כציר. ולא נתפרש בחק יעקב ובמנחת יעקב אם אכן הווי ממש כציר להיחשב כבוש בשיעור שיתננו על האור וירתיח, או דלא הוי לגמרי כציר. גם בחזו"א [סי' קיט ס"ק יח] כתב כעין חילוק זה של הח"י דרק לענין אינו בן יומו לא חשיב חריף משא"כ לענין כבוש. והבה"ל [ד"ה אם] הביא את דברי הח"י וכתב להחמיר כמותו משום שגם המקור חיים הביא דבריו, וצירף לחומרא סברא מחודשת שכתבו הבית הלל [סי' סט] הפרי חדש והמאמר מרדכי, שאין הבלוע שבתוך כלי נפגם אלא כשהכלי עמד ריק, אך אם היה רוטב בכלי אין הבלוע נפגם כלל. אמנם בשעת הדחק כתב הבה"ל להקל בזה, ע"פ מה שנקטו הט"ז והש"ך ועוד אחרונים שהבלוע בכלי נפגם גם כשהיה רוטב בתוך הכלי,<sup>29</sup> וגם נקטו שהזיתים שניתנו בהם מים לא חשיבו חריפים אף לענין דיני כבוש, ונמצא שנבלע בזיתים טעם פגום ושרו.

### זיתים שנכבשו קודם הפסח בקדירת חמץ שאינה בת יומה ועמדו בה עד שהחמיצו

כתב הטור דאף שהזיתים עצמם הם חריפים, מ"מ כאשר נתנו בהם מים וכבשום בקדירה שוב אינם חריפים, ולכן אם הקדירה אינה בת יומה לא נאסרו הזיתים. והנה לאחר ששוהים הזיתים הכבושים במים זמן מסויים הם מחמיצים וחוזרים ונעשים חריפים, ודנו הפוסקים אם מעתה תמתיק חריפות זו את הטעם הפגום של חמץ הנבלע בקדירה, ויהיו אלו זיתים בלועים בטעם לשבח של חמץ ויאסרו בפסח, או שמ"מ שרו זיתים אלו בפסח. החק יעקב [ס"ק מב] התיר את הזיתים, והפמ"ג תמה עליו דניהו כפגם ולבסוף השביח דנאסר כמבואר בשו"ע [יו"ד סי' קג], וכתב הפתחי תשובה [יו"ד סי' צו ס"ק ד] בשם הפרי תבואה והחוות דעת [סי' צו ס"ק ד] שהעיקר כדברי החק יעקב, [ועפ"י] גם כתב המשנ"ב [ס"ק צ] דהעיקר כדברי החק יעקב. והמעייין בדברי האחרונים יראה שנאמרו בזה שתי סברות חלוקות:

- א. בפרי תבואה משמע שנקט שאין דבר חריף ממתק את הטעם הפגום אלא בזמן שהוא בולע אותו מהכלי, אך אם בזמן בליעתו לא היתה חריפות ונשארו הטעם פגום תו אין הוא נעשה מושבח כאשר המאכל נעשה חריף.
- ב. והחוות דעת וכן רע"א [בגליון השו"ע בסעיף זה] כתבו טעם אחר לכאור את דברי החק יעקב, דמתוך שבזמן שנבלע הטעם בתבשיל לא היתה בו חריפות והרי הוא נבלע בהיותו פגום, הרי זה נ"ט בר נ"ט דהיתירא, ולא משום שהחמץ עדיין לא נאסר, אלא אף אם היה בלוע בקדירה איסור נבילה שאינו בן יומו ונכבשו בקדירה זיתים, דין טעם הנבילה כדין היתירא שהרי הוא פגום והוא בטל בתבשיל, ולכן חל בזה היתר דנ"ט בר נ"ט, ומעתה אף כאשר הזיתים יחמיצו ויהפכו את הטעם להיות מושבח, לא יחול עליו איסור דכבר הותר בהיותו קלוש.

### ביאורים והערות

28. בעיקר הא דאף שבלעו הזיתים מהקדירה כשאינה בת יומה מותרין הן בפסח, ומשמע שזה לכו"ע אף למאן דס"ל דמשהו חמץ שנתערב קודם הפסח חוזר וניעור בפסח, ואמאי לא נימא דה"נ להאוסרים נטל"פ בפסח יהא בזה גם דין חוזר וניעור, כתב הפמ"ג [מ"ז ס"ק יג] שני טעמים: א. לפי המג"א [לעיל ס"ק ז] שטעם גרידא לכו"ע אין חוזר וניעור ה"נ אין כאן אלא טעם גרידא. ב. עוד כתב דצ"ל דנטל"פ קיל טפי ממהו, ולכן אף שמהו חוזר וניעור נטל"פ אינו חוזר וניעור.

29. והחזו"א [סי' קיט ס"ק ו] כתב שמדברי הסמ"ק וספר התרומה ועוד ראשונים המובאים בטור [יו"ד סי' צד] בענין קדירה שבישלו בה בשר ובתוך כד שעות בישלו בה מים, מבואר דאף כשהכלי לא עמד ריק אלא בישלו בו מ"מ הבלוע נפגם, ודלא כחידושם של הבית הלל וסיעתו.

# קנין הלכה

## סעיף ט

ברין תערובת יבש ביבש איתא במשנה [ע"ז דף עד.]. אלו אסורים ואיסורם בכל שהוא יין נסך וכו', ונתבאר בגמ' שהתנא מונה רק איסורי הנאה אשר יש להם חשיבות של דבר שבמנין [כגון חבית יין נסך], ולא מנה חמץ בפסח.

ולענין דינא נחלקו הראשונים:

א. הרי"ף [ע"ז דף לו בדפי הרי"ף] כתב דאין הלכה כמשנה זו אלא חמץ בפסח אוסר בכל שהוא אף שאינו דבר שבמנין, ואף בתערובת יבש ביבש. וכן כתב גם רבינו ירוחם והמרדכי [פסחים סי' תקנג] והרשב"א [תורת הבית בית ד שער א דף יז.].

ב. רש"י [ע"ז דף עד. ד"ה תרתי] כתב דכאשר נתערבה פרוסה של חמץ בשאר פרוסת משליך אחת מהן לנהר ונותן את השאר לכלבו, ומבואר דס"ל דתערובת יבש ביבש אסורה באכילה ומותרת רק בהנאה [ליתן לכלבו], וגם בהנאה לא הותר אלא אם ישליך אחד מהם לנהר, שלא יהנה מכולם.<sup>30</sup>

ג. הרא"ש [פ"ה ע"ז סי' ל] כתב דיבש ביבש בטל חד בתרי [אם הוא מין במינו] וא"צ להשליך אחד להנאה.<sup>31</sup> והשו"ע פסק בסתמא כהרי"ף דיבש ביבש אוסר במשהו, ואת שיטת הרא"ש הביא כיש אומרים. והרמ"א אינו חולק, ומשמע דמסכים להשו"ע שאוסר במשהו, וכן הוא בתורת חמאת [כלל לט דין ג].

והש"ך [נקודות הכסף יו"ד סי' צב על הט"ז ס"ק מז] כתב דיבש ביבש אסור מדין דבר שיש לו מתירין, ולא מחמת הדין הכללי שחמץ אוסר במשהו, ולכן כתב שאיסור זה הוא רק במינו ולא בשאינו מינו.<sup>32</sup> ונמצא לפי הש"ך דתערובת חמץ בפסח יבש ביבש מין בשאינו מינו בטילה ברוב.

והמג"א [ס"ק מ] חלק על הש"ך בתרתי:

(א) איסור משהו אף ביבש ביבש אינו מטעם דשיל"מ אלא מחמת חומרא דחמץ.

(ב) חמץ בפסח לא הוי דשיל"מ וכמש"כ הרמ"א [יו"ד סי' קב ס"ד], והטעם משום דלשנה הבאה חוזר החמץ ונאסר.<sup>33</sup>

## תערובת יבש ביבש אי שריא בהנאה

השו"ע פסק [לעיל ס"א] דחמץ בפסח אוסר במשהו גם בהנאה, ואסר [בסעיף זה] גם בתערובת יבש ביבש אף במשהו,

## ביאורים והערות

30. שיטת רש"י זו שבתערובת יבש ביבש אין להתיר להשתמש בכל החתיכות אלא משליך אחת לנהר, הובאה ברא"ש [פ"ה ע"ז סי' ל], והוא חלק על רש"י, דרך בתרומה מצינו שצריך להרים, ולא בשאר דברים הבטלים בתערובת [כגון ערלה שנתבטלה במאיתיים]. גם הטור [יו"ד סי' קט] פסק דא"צ להשליך אחד מהם, והרמ"א הביא שיטה זו [סי' קט ס"א] בתור ויש מחמירים בשם רש"י ובשם מהר"ם מרוטנבורג, וכתב ע"ז דאין זו אלא חומרא בעלמא.

31. טעמו של הרא"ש הוא דלא אסרו חמץ במשהו אלא כאשר התערובת היא ע"י שטעמו [וכ"ש ממשו] של החמץ נכנס בגוף ההיתר, ואם לא היה שישים היה נותן בו טעם, והחמירו בחמץ אף בלי נתינת טעם, אך בתערובת יבש ביבש שאין נתינת טעם כלל סובר הרא"ש שלא החמירו יותר מבשאר איסורים.

והמג"א [ס"ק מ] הביא את דברי המרדכי [פסחים סי' תקנג] דלא ס"ל כסברא זו של הרא"ש אלא סובר שכשם שבלח החמירו במשהו כן ביבש. 32. הש"ך סובר כהרא"ש שלענין יבש ביבש לא קיימת עיקר החומרא של חמץ במשהו, דרך בדרך נתינת טעם אסרו, ומ"מ מדין דשיל"מ אינו בטל, וזה רק במין במינו.

33. ועיי"ש בש"ך [ס"ק יג] שהסכים עם הרמ"א דלא מיקרי דשיל"מ, והביא את המרדכי [סי' תקנג] והרשב"א [תורת הבית בית ד שער א דף יז.]. שנקטו שחומרת חמץ במשהו נאמרה גם על יבש ביבש.



## קנין הלכה

ומשמע שגם זה אוסר בהנאה. [וכן מבואר בבה"ל (ד"ה יבש) בשם הפמ"ג שכתב דאפשר שיש להתיר למכור התערובת לנכרי חוץ מדמי חמץ שבו, ומשמע שלולי זה יש איסור הנאה בתערובת זו]. והחזו"א [סי' קיט ס"ק ב] כתב דמהסוגיא דע"ז [דף עד]. מבואר דתערובת יבש ביבש בחמץ בפסח שריא עכ"פ בהנאה, והיינו דהרא"ש למד מהסוגיא, דיבש ביבש שרי לגמרי אף באכילה, והראב"ד למד מהסוגיא דתערובת חמץ אינה אסורה במשהו אלא באכילה ולא בהנאה, אך לאסור תערובת יבש ביבש אף בהנאה לא יתכן לפי סוגיית הגמרא, וכן נקט החזו"א לדינא דיבש ביבש שרי בהנאה.

### מכירת תערובת יבש ביבש חוץ מדמי איסור שבו

כתב הבה"ל [ד"ה יבש] בשם הפמ"ג [מ"ז פתיחה לסימן זה] דאפשר דיותר למכור תערובת זו לנכרי חוץ מדמי חמץ שבה, כשם שהתירו בנגמ' [ע"ז דף עד]. כחבית של יין נסך שנתערב בחביות של היתר. והחזו"א [שם ס"ק א] כתב על דבריו אלו דיותר נראה דתערובת יבש ביבש שריא בהנאה, וכמבואר לעיל בסמוך וממילא יותר למכור הכל לנכרי.

### יבש ביבש שנתערב בערב פסח

כתב המג"א [ס"ק מ] דיבש שנתערב בערב פסח מין במינו בטל חד בתרי, והיינו דכשם שבתערובת לח בלח מקילין בערב פסח שהחמץ בטל בשישים כשאר איסורים, כן לגבי יבש ביבש בטל חד בתרי. ככר חמץ שנתערב בערב פסח כתב המג"א [ס"ק מ] בשם הב"ח דככר חמץ היא דבר חשוב ואינה בטולה גם בערב פסח, משום דהוי דבר שבמנין, כמבואר בשו"ע [יו"ד סי' קי ס"א] [והט"ז (ס"ק טו) לא כתב כן, ותמה עליו הפמ"ג דבסי' קי מבואר איפכא].

### כלי חמץ שנתערב בפסח בכלי פסח

א) כתב הב"ח [ס"ק ד ד"ה חמץ] דכשם שכתב השו"ע [יו"ד סי' קכב] דכלי של איסור שנתערב בכלים כשרים בטל ברוב, כן הדין בכלי חמץ שנתערב בכלי פסח. אך הוסיף הב"ח דמ"מ יש להחמיר כיון די"א דחמץ מיקרי דבר שיש לו מתירין. ב) המג"א [ס"ק מ] הביא את דברי הב"ח וכתב דיש להבחין בזה בין שני אופנים: א. אם נתערב בפסח פשיטא דאסור מן הדין כשאר תערובת יבש ביבש. ב. באופן שנתערב בערב פסח יש להחמיר דלא בטל כלל, ולא משום דברי הב"ח שחשש להסוכרים דחמץ הוי דשיל"מ, דאנן קי"ל דחמץ לא הוי דשיל"מ כיון שחוזר לאיסורו בשנה הבאה,<sup>34</sup> אלא משום שיטת הש"ך [יו"ד סי' קב] שהביא את דברי הרא"ה והמהרי"ל הסוכרים דכלי שאפשר להגעילו מיקרי דבר שיש לו מתירין ולכן אינו בטל. [ואם הוא כלי שאינו בן יומו ונתערב בערב פסח, כתב החי"י אדם שבמקום מניעת שמחת יו"ט יש להקל דבטל ושרי להשתמש בו, והמשנ"ב (סוף ס"ק צג) הביא דבריו]. אבל כלי חרס שא"א להגעילו בטל בערב פסח ומותר להשתמש בו בערב פסח, אך בפסח עצמו גם כלי חרס חוזר וניעור,

### ביאורים והערות

34. עיין בפמ"ג [א"א ס"ק ב] שכתב דמזה שהמג"א כתב דכלי הבלוע מחמץ לא מיקרי דשיל"מ כיון שלשנה הבאה חוזר לאיסור [וכן כתב הב"ח], מבואר דס"ל שגם איסור שנבלע בכלי לפני יב חודש אכתי אסור, ודלא כהחכ"צ [סי' עה] שהיקל בזה.

# קנין הלכה

כשאר תערובת יבש ביבש דפסק הרמ"א [לעיל סעיף ד] דחזור ונייעור, 35 כך מבואר בחיי אדם. 36  
 ג) דעת הא"ר [סי' תמוז ס"ק ג] דכלי חמץ אפילו נבלע בו הרבה חמץ בטל חד בתרי דלא החמירו שיבש ביבש לא יתבטל  
 כלל אלא בחמץ בעין ולא בחמץ הבלוע בכלי.  
 [וכן סובר הא"ר דהתיבה שבלעה משהו חמץ שנתערבה חד בתרי בטילה אפילו בפסח, וכאר בזה את דברי הלבוש,  
 והמשנ"ב (ס"ק צג) הביא דבריו, אך הביא שהרבה אחרונים נחלקו עליו וסוברים שגם ככה"ג אין ביטול ברוב].

## כבר שנתערב במצה

כתב הט"ז [ס"ק טו] דלפי שיטת הרא"ש שיבש ביבש בטל חד בתרי, [וכן לפי השאלות הסובר דחמץ בטל בשישים]  
 הר"ז בטל, אבל שאר הפוסקים תמהו ע"ז וכמפורש בשו"ע סי' קי [ס"א] דכבר הוי דבר שבמנין ואינה בטילה אפילו באלף.

## תערובת יבש ביבש שנאבד אחד מהן

בשו"ע [יו"ד סי' קי"ז] איתא דתערובת יבש ביבש שאין בה ביטול כגון דבר שבמנין וכיו"ב אם נאבד אחד מהן מותר  
 לאכול את הנשארים, ובתנאי שיאכל מהן שתיים שתיים. ועפ"ז כתב המג"א [סי' תסז ס"ק ד בשם הראב"ה] דה"ה לגבי  
 תערובת חמץ שנאבד אחד מהן. ועיין בהגהת דגו"מ דכוונת המג"א דשרי לאוכלן שתיים שתיים, אך כתב הדגו"מ דבמקום  
 הפ"מ יש לצרף את שיטת הרא"ש דביבש ביבש בטל חד בתרי, ולהתיר בנאבד אחד מהן לאוכלן אחד אחד.  
 והמשנ"ב [ס"ק צה] הביא את דברי המג"א [ולא הביא שצריך לאוכלן שתיים שתיים]. והנה המג"א העתיק מהראב"ה  
 שהיתר הנ"ל אינו דוקא בנאבד אחד מהן אלא ה"ה אם נאכל בשוגג אחד מהן. אך הט"ז יו"ד [סי' קי ס"ק ח] והש"ך  
 [ס"ק מ] נחלקו ולא התירו בנאכל בשוגג רק בנפל לים, וע"פ דבריהם כתב החזו"א [סי' קיט ס"ק כא ד"ה אם] דה"נ אין  
 להקל בנאכל בשוגג.

## סעיף י

הראשונים נחלקו בדין נותן טעם לפגם בפסח:

- א. הרשב"א [שו"ת ח"א סי' תצט] והיראים [מובא בטור] והרשב"ם [מובא בטור] אסרו נמל"פ בפסח. 37  
 טעם האוסרים הוא דנמל"פ אינו נפסל לגמרי מאכילה, ושורש היתירו בתערובת הוא משום דלא מיקרי "נותן  
 טעם" לאסור, דרק נותן טעם לשבח נאסר, אך נתינת טעם לפגם הוי כהעדר טעם. ומעתה אין מקום להתיר  
 נמל"פ באיסורים האוסרים במשהו כגון חמץ בפסח, שהרי באיסור משהו אין נתינת טעם כלל ואפ"ה אסרוהו  
 וא"כ ה"ה נמל"פ.
- ב. תוס' [ע"ז דף סו. ד"ה מכלל], רא"ש [פ"ה ע"ז סי' ו], רש"י [מובא בטור], מרדכי [פסחים סוף סי' תקסז בשם  
 ר"י מפרי"ש] התירו.  
 טעם המתירים הוא דאין לדמות נמל"פ למין במינו, דבמין במינו אין הטעם בטל שהרי הכל טעם אחד, משא"כ בנמל"פ  
 שהטעם של האיסור שונה מהטעם של היתר, וההיתר מבטלו, [תוס' ע"ז דף סו]. ועוד דכאשר הטעם פגום פקע איסורו

## ביאורים והערות

35. ולפי האחרונים המובאים במשנ"ב [ס"ק לג] שיבש ביבש חוזר ונייעור רק בבישול את התערובת באופן שטעם האיסור נבלע בהיתר, אין  
 זה מצוי בתערובת כלים.

36. עוד כתב החי"א והובא בשעה"צ [ס"ק קנב], דאם הכלי חמץ שנתערב בערב פסח לא היה בן יומו לא אמרינן שהוא חוזר ונייעור בפסח.

37. ובפסקי או"ז [ע"ז סי' רסב] כתב שהרשב"ם היתר, והתמים דעים כתב דהרשב"ם היתר אך אמר דהמחמיר תע"ב.

# קנין הלכה

כדילפינן מנבילה [רא"ש פ"ה ע"ז סי' ו], והיינו דהמקור של היתר נטל"פ מובא בגמ' [ע"ז דף סז:]: שהוא מנבילה שאינה ראויה לגר, וכשם שנבילה זו פקע איסורה כן הטעם של נטל"פ לא חשיב כלל לאיסור.

**להלכה:** השו"ע התיר, ונתבאר טעמו בב"י דרבו הראשונים המתירים, והרמ"א כתב שבמדינות אלו נוהגין לאסור. [וכתב התה"ד (סי' קנח) הובא בב"י ובר"מ ובמג"א (ס"ק מא) ובמשנ"ב (ס"ק צח) דבמקום שאין המנהג ידוע יש להורות דהמיקל לא הפסיד והמחמיר תע"ב].

## איסור שהייה בתערובת נטל"פ

כתב החיי אדם [הובא במשנ"ב סי' תמב סוס"ק א] דמאכל שנתבשל בפסח בכלי חמץ אפילו אינו בן יומו צריך לבערו.

## נטל"פ בהנאה

כתב הא"ר דבמקום שנהגו לאסור נטל"פ ה"ו אסור גם בהנאה ואין למכרו לנכרי, והובא בפמ"ג [א"א ס"ק מא] ובמשנ"ב [ס"ק צז]. ובמקום הפסד מרובה התיר הפמ"ג [שם] למוכרו חוץ מדמי איסור שבו.

## נטל"פ קודם הפסח

א) כתב הבית יוסף דקודם זמן איסורו בטל נטל"פ לכולי עלמא, והיינו שאינו חוזר וניעור בפסח [ועיין לעיל הערה 28 שהבאנו מהפמ"ג דהטעם דאינו חוזר וניעור הוא משום דבטעם גרידא אין אומרים חוזר וניעור, א"נ נטל"פ קיל טפי מאיסור משהו, ולכן אף למ"ד דהחמירו במשהו דחוזר וניעור נטל"פ אינו חוזר וניעור].

ב) כתב הדרכי משה [ס"ק טו] דבערב פסח משיש שעות ולמעלה מותר נטל"פ, דכיון שחמץ בטל בשישים, בשעות אלו ע"כ הוי כשאר איסורים, וממילא גם נטל"פ שרי. 38

ב) ולענין הנאה מתערובת זו ציינו הפוסקים להמג"א [סי' תג ס"ק יב] דמשמע שהתיר תערובת זו בהנאה. וע"ע בפמ"ג [א"א ס"ק מא] שכתב די"ל דשרי למכור התערובת לנכרי.

ג) לענין שהיית תערובת שמעורב בה חמץ שהוא נטל"פ ומשהו, עיין פמ"ג [א"א ס"ק מא] שציידד לומר דשרי להשהות התערובת בפסח, דכשם שהתירו שהיית תערובת משהו ביו"ט אחרון משום דהוי תרי דרבנן, כן י"ל דנטל"פ ומשהו הוי תרי דרבנן, ואף בשאר ימות הפסח י"ל דשרי להשהותה.

## חמץ שנפסד לגמרי מאכילה

כתב המשנ"ב [ס"ק צז] בשם החק יעקב דאם החמץ נפסד לגמרי מאכילה, אף שנפסד אחר זמן איסורו ועדיין הוא אסור בהנאה, מ"מ י"ל שאינו אוסר תערובתו, שהרי הוא מפסיד את המאכל ואין זה נקרא הנאה מהחמץ.

## סעיף יא

סעיף זה עוסק בדיני הקנס של חמץ שעבר עליו הפסח לגבי חמץ שנתערב. בדינים אלו יש חילוקים בין חמץ שנתערב קודם הפסח לבין חמץ שנתערב בתוך הפסח או אחר הפסח.

## קנין הלכה

בנוסף דנו הראשונים והפוסקים בסעיף זה בדיני ביטול איסור לכתחילה, אם מותר לערב לכתחילה חמץ קודם הפסח, בפסח עצמו, ולאחר הפסח.

### א. חמץ שעבר עליו הפסח ונתערב אחר הפסח

בגמ' פסחים [דף ל.]. איתא דקנס שקנסו בחמץ שעבר עליו הפסח אינו אלא כשהוא בעין ולא כשנתערב. והיינו שכאשר נתערב החמץ אחר הפסח הרי הוא מותר. ונחלקו בזה הפוסקים:

א. הטור והשו"ע והרמ"א נקטו דההיתר הוא רק כשנתערב החמץ בשישים, אך כשנתערב בפחות משישים הרי

התערובת אסורה. והיינו דסבירא להו דלא הקלו בחמץ שעבר עליו הפסח יותר מבשאר איסורי תורה.<sup>39</sup> ועיין בשער הציון [ס"ק קעה] שכתב דהטור לא הצריך שישים אלא במין בשאינו מינו, משא"כ במין במינו שנתערב אחר הפסח שרי, וכן הביא השעה"צ מחידושי הריטב"א בשם הרא"ה.

עוד פשוט שלא החמירו בה יותר מבשאר איסורי תורה, ולכן כתבו הפוסקים [הובאו במשנ"ב ס"ק קה] דדוקא ל"ח בלח בעי שישים, אבל תערובת יבש ביבש במל חד בתרי גם לדעה זו.

ב. הרמב"ם, רש"י [פסחים דף ל. ד"ה שלא] ושאר פוסקים כתבו, וכן משמע בסתמא דגמרא, דבכל גוונא שנתערב

החמץ אחרי הפסח הרי הוא במל ברוב אף שאין שישים נגדו, והיינו דס"ל דהקלו בזה יותר מבשאר איסורי תורה כיון שאין האיסור אלא מטעם קנס. וכתב המג"א [ס"ק מד] שהמיקל כשיטה זו לא הפסיד, וגם הגוב"י [מהדורא תנינא או"ח סי' עח] היקל כשיטה זו, אמנם המשנ"ב [ס"ק קה] הביא מהאחרונים להקל בזה רק במקום הפסד מרובה או בשעת הדחק. והחזו"א [סי' קיט ס"ק כג] כתב דיש להקל בזה כרוב הפוסקים וכמש"כ המג"א.

### האיסור לערב את החמץ לכתחילה אחר הפסח

כתבו הרא"ש והטור דאסור לערב את החמץ לכתחילה כדי שיתבטל ברוב, ואם עשה כן במזיד אסור לאוכלו כשאר דיני ביטול איסור לכתחילה המובאים בשו"ע [יו"ד סי' צט]. [ונחלק בזה הרא"ש על רבינו יונה שהתיר לערב לכתחילה אחר הפסח].

### ב. חמץ שנתערב בפסח

לגבי חמץ שנתערב בפסח חילקו הפוסקים בין אופנים שונים, ויסוד הדברים הוא דעיקר הקנס של חמץ שעבר עליו הפסח נאמר דוקא בחמץ שעבר עליו מן התורה בכל יראה ובל ימצא, אך חמץ שלא עבר עליו מן התורה לא קנסו בו [פרט למקרים מסויימים שיבוארו להלן]:

### א. כשאין שישים בהיתר כנגד החמץ:

[א] תערובת מין בשאינו מינו לח בלח.

כתב המג"א [ס"ק מד] שנחלקו בזה המ"מ והטור, לדעת המ"מ גם כשאין שישים בהיתר אינו עובר בכל יראה ובל ימצא אלא כשיש כזית חמץ בכדי אכילת פרס, ואז אסור החמץ אחר הפסח, אך כשאין כזית בכדי אכ"פ אין עובר מן התורה ואין החמץ אסור אחר הפסח. ולפי הטור דין טעם כעיקר נאמר בכל גוונא שנותן טעם, ולכן כל שאין שישים אמרינן דעבר מן התורה בכ"י וב"י והחמץ אסור אחר הפסח.



# קנין הלכה

ולגבי פחות מכזית חמץ שנתערב מן בשאינו מינו ראה הערה.40  
**[ב] תערובת מין במינו לח בלח כשאיין שישים.**

כתב המג"א [ס"ק מב] דאף שמדרכנג אין החמץ בטל ואסור להשהותו שמא יבוא לאוכלו [וכ"כ השעה"צ ס"ק קסט], מ"מ מן התורה בטל הוא ואינו עובר עליו בכ"י וב"י ולכן לא קנסו אחר הפסח. והא"ר [סוף הסימן] נחלק על המג"א וכתב דתערובת זו אסורה אחר הפסח באכילה, כיון שמדרכנג אין החמץ בטל והו"ל כחמץ דרכנג שעבר עליו הפסח, אמנם גם הא"ר מודה שתערובת זו מותרת אחר הפסח בהנאה. והמשנ"ב [ס"ק קב] הביא את שתי הדעות.

דינים אלו של תערובת חמץ שאין בה שישים כנגד החמץ נאמרים גם כשהתערובת היתה לפני הפסח, דכיון שאין כאן שישים ה"ו אסור בפסח לכל הדיעות ואינו תלוי במחלוקת אם חוזר וניעור, דמחלוקת זו היא בתערובת משהו, פי' כשיש שישים נגד החמץ.

### 3. חמץ שנתערב בפסח ויש שישים נגד החמץ:

כתב המשנ"ב [ס"ק קג] דחמץ שנתערב בפסח ויש שישים נגד החמץ, אף שעדיין אסור הוא באכילה דחמץ בפסח במשהו, [ולהרמ"א (בס"י תסז) צריך לבערו שמא יבוא לאוכלו] מ"מ אינו אסור אחר הפסח כלל, דאף שעבר עליו בכ"י וב"י מן התורה קודם שנתערב, מ"מ מאחר שנתערב כבר נתבטל האיסור [שעה"צ ס"ק קעב].

### ג. חמץ שנתערב בפסח יבש ביבש חד בתרי:

עיין משנ"ב [ס"ק קה] שהתירו אחר הפסח כיון שמשעה שנתערב לא עבר עליו בכ"י וב"י. והחזו"א [סי' קיט ס"ק כג] כתב לאסור בזה אחר הפסח משום שיטת הראב"ה המובאת בהגהות מיימוניות שכתב דיש לקנוס בזה אחר הפסח אף שאינו עובר עליו מה"ת, כיון שהחמץ עומד בפני עצמו.

### ג. חמץ שנתערב קודם הפסח:

א. אם נתערב החמץ קודם הפסח לח בלח ולא היה שישים נגדו דינו כמבואר לעיל בסמוך בחמץ שנתערב בפסח.

ב. אם נתערב החמץ קודם הפסח והיה שישים נגדו, לגבי תערובת לח בלח הכריעו השו"ע והרמ"א [לעיל ס"ד] דאין חוזר וניעור.

ואם נתערב קודם הפסח יבש ביבש, דפסק הרמ"א [לעיל סעיף ד] דחוזר וניעור בפסח, עיין במשנ"ב [לעיל ס"ק לג] שהביא מחלוקת הפוסקים אם דין זה דחוזר וניעור הוא בכל גווניו או דרק אם בישלן יחד חוזר וניעור, אך כשלא בישלן יכול אף לאוכלן בתוך הפסח.

ולענין אי שרי להשהות את התערובת הזו בביתו בפסח, מדאורייתא בודאי אין איסור דמן התורה בטל החמץ ברוב, כתב

### ביאורים והערות

40. לגבי פחות מכזית שנתערב ואין שישים נגדו, כתב המג"א [ס"ק מב] בשם הב"ח דאף שאסור לשהותו שמא יבוא לאוכלו, מ"מ לא קנסו לאוסרו בהנאה אחר הפסח כיון שלא עבר עליו בכ"י וב"י הואיל ואין בו כזית. [ומ"מ אסרו הב"ח באכילה משום דסו"ס טעם חמץ קא טעים. וכתב הבה"ל [ד"ה בין] שהב"מ מפקפק ע"ז, דכיון שאינו עובר על תערובת זו בכ"י וב"י מן התורה למה יאסר באכילה]. וכתב הבה"ל דלמעשה צ"ע בדין זה, כיון שהמקור חיים אסר את התערובת הזו משום דס"ל שגם על פחות מכזית עוברים בכ"י וב"י. [גם הפמ"ג (א"א ס"ק מב) כתב שרבים חולקים וסוברים שעובר גם בפחות מכזית].

## קנין הלכה

הט"ו [ס"ק יז] דרשאי לקיימו בפסח, והמג"א [ס"ק יא] כתב דנראה דאסור לקיים בביתו תערובת יבש ביבש, דעכ"פ החמץ בביתו. ובשעה"צ [ס"ק קסט] נסתפק אם אסור לשהותו מדרבנן שמא יבוא לאוכלו, וצ"ח למחלוקת הנ"ל המובאת במשנ"ב [ס"ק לג].

ולענין תערובת זו של יבש ביבש שנתערבה, קודם הפסח ועבר עליה הפסח, כתב המשנ"ב [ס"ק קה] דלא קנסו ושרי אף באכילה, כיון שלא עבר עליה מן התורה. והחזו"א [סי' קיט ס"ק כג] הביא את דברי הראב"ה [המובאים בהגהות מיימוניות] שכתב דיש לאסור תערובת זו אחר הפסח באכילה כיון שהחמץ עומד בפני עצמו. אמנם לענין הלכה כתב החזו"א שנתערב קודם הפסח יש להקל כהמשנ"ב להתירו אחר הפסח, כיון שיש לצרף את דעת הפוסקים הסוברים דאף ביבש ביבש לא אמרינן דחזר וניער. [אך בנתערב יבש ביבש בפסח כתב החזו"א להחמיר אחר הפסח משום שיטת הראב"ה הנ"ל]. דיני ביטול איסור לכתחילה

### א. חמץ שעבר עליו הפסח

הרא"ש והטור כתבו שאסור לערבו ע"מ לבטלו, ואם עירכו במזיד אסור בהנאה, ודלא כרבינו יונה שהתיר לערבו לכתחילה.<sup>41</sup>

### ב. הבא לבטל חמץ קודם הפסח

כתב הטור דאסור לבטל חמץ קודם הפסח ע"מ לאוכלו בפסח. אך מותר לבטלו קודם הפסח ע"מ שיהא מותר להשהותו בפסח [ודלא כרבינו יונה שאסר זאת].

והנה המג"א [ס"ק מה] הביא תשובת הרשב"א דחייבים שנפלו במים והחמיצו ונתערבו בחיטים מרובים אסור להוסיף עליהם עד שישים כרי לאוכלן בפסח, דהוי כמבטל איסור לכתחילה.<sup>42</sup>

ופירש המג"א בדברי הרשב"א שגם להוסיף עליהם ע"מ להשהותן בפסח אסור, וכתב דאין להקל נגד הרשב"א. [אף שמעיקר הדין נראה להמג"א כהב"ח שהתיר להוסיף עליהן ולטווחן ע"מ להשהותן בפסח, ולא ע"מ לאוכלן].

והמשנ"ב [ס"ק קב] כתב שלענין מעשה יש להקל בזה, וכתב בשעה"צ [ס"ק קסח] שהוא משום שהגר"ז והמקור חיים הקלו בזה.

עבר וביטל חמץ קודם הפסח ע"מ לאוכלו בפסח.

כתב השעה"צ [ס"ק קסז] דמי שעבר וביטל במזיד קודם הפסח ע"מ לאוכלו בפסח אין לאסור אחר הפסח, כיון שיש פוסקים המתירים לערבב לכתחילה ע"מ לאוכלו בפסח כיון שעדיין לא נאסר החמץ, כמבואר במשנ"ב [סי' תנג ס"ק כ].

חמץ שנתערב קודם הפסח חד בתרי, כתב הט"ו [ס"ק יח] דרשאי להוסיף עליו עד שישים ולטווחו ויהא כלה בלח ואינו חוזר וניער בפסח ושרי אף באכילה, וכן כתב המג"א [לעיל ס"ק יא].

והקשה הפמ"ג [א"א ס"ק מה] דהמג"א שם אסר להוסיף על חיטים שנתערבו ולבשלן עד שיהא נימוחות. ותירץ הפמ"ג דהמג"א [ס"ק מה] איירי בחיטים מצומחות, שהן ניכרות ואינן נחשבות כמעורבות, ולכן כאשר טווחן אותן ה"ז תחילת עירובן וביטולן וזה אסור.

### ביאורים והערות

41. ובהא דמבטל ע"מ להשהות לא מיקרי מבטל איסור עיין בהערה הבאה.

42. וכתב המג"א [ס"ק מה] שהרשב"א דייק בלשונו לומר דהוי כמבטל איסור, ולא הוי מבטל איסור ממש כיון שעדיין החמץ מותר. [ואפשר דמטעם זה שרי לבטל את החמץ ע"מ להשהותו בפסח, כיון שבאופן זה אינו נראה ממש כמבטל איסור, שהרי אינו אוכל את התערובת בפסח].

# קנין הלכה

## בדברי הרמ"א שהתיר ע"י הולכת הנאה לים המלח

עיקר הנידון של פדיון איסוד"נ מקורו בשיטת הרשב"ם המובאת בתוס' יבמות [דף פא: ד"ה כולן], והפוסקים דחו שיטתו מהלכה וכמבואר לעיל [ס"א]. אמנם לענין חמץ שעבר עליו הפסח שאינו אסור אלא ממעם קנס הקלו ע"י פדיון. ועיין ברמ"א שהביא את דברי ההגהות מיימוניות [סוף הלכות פסח, בסוף הלכות הגעלה] שכתב דע"י הולכת הנאה לים המלח שרי למכור לנכרי [ובלבד שיהא באופן שאין לחוש שהנכרי ימכור לישראל]. ומבואר מדברי הגהמ"י שהולכת הנאה לים המלח אינה מתרת את התערובת באכילה, וכתב המעם משום דמעם חמץ קא מעים. והב"י תמה ע"ז למה לא יהא היתר אף לאכול את התערובת. וכתבו הט"ז [ס"ק יא] והמג"א [ס"ק מה] שמשתימת דברי הרמ"א נראה דס"ל כהב"י ולכן לא חילק בין אכילה לבין הנאה.

ועיין במשנ"ב [ס"ק קו] שהכריע דאם נתערב אחר הפסח שרי ע"י פדיון גם באכילה, אך אם נתערב קודם פסח או בפסח עצמו ואין שישים, שעבר עליו ככל יראה, אין היתר בפדיון אחר הפסח משום דמעם חמץ קא מעים. והחזו"א [סי' קיט ס"ק כג] תמה על חילוק זה של המשנ"ב, דאם קנסו אחה"פ שלא יועיל פדיון לתערובת שעבר עליה הפסח כיון שעבר עליה בב"י וב"י, כ"ש שיקנסו בחמץ שעמד בעין בפסח ועבר עליו בב"י, שלא יועיל לו פדיון. [אמנם לגוף הדין סובר החזו"א דהעיקר כהרמב"ם וש"פ שגם בלי פדיון שרי].

## החמי"ץ עיסה בשמרי שבר שעבר עליה שעבר עליו הפסח

המג"א [ס"ק מה] הביא את דברי מהר"ם לובלין שכתב דדבר המחמץ והמעמיד דינו כאילו הוא בעין, וגרע אף מתערובת שאין בה שישים אלא חשבינן ליה כאילו הוא בעין, ולכן אין בזה היתר של חמץ שעבר עליו הפסח שנתערב, וגם לא מהניא בזה הולכת הנאה לים המלח. אמנם החק יעקב [סי' תמב ס"ק מז] האריך בזה והסיק דבמקום הפסד מרובה יש להקל ע"י הולכת הנאה לים המלח, וכן כתבו המקור חיים והגר"ז והחיי אדם. עוד התיר הגר"ז למכור העיסה לנכרי חוץ מהנאת השמרים.

## נתינת חלב חיטה ביין כדי לעשותו צלול

המג"א [ס"ק מה] הביא את דברי השו"ת צמח צדק שאסר לעשות זאת אף קודם הפסח משום ביטול איסור לכתחילה, וכן נקט החק יעקב. אמנם המג"א כתב דכיון שאינו מכוין ליהנות מהאיסור אין בזה איסור, וכ"כ המקור חיים והגר"ז והחכמ"א [כלל נב].

## פעיף יב

### דין שהיית חמץ נוקשה

חמץ נוקשה אין עוברים עליו מן התורה בכל יראה ובכל ימצא, כמובא לעיל [סי' תמב ס"א]. אמנם נחלקו הפוסקים אם מותר להשהותו בבית: (א) המג"א [סי' תמב ס"ק א] כתב דאסור מדרבנן להשהות חמץ נוקשה כשהוא בעיניה, מחשש שמא יבוא לאוכלו. [ורק חמץ נוקשה ע"י תערובת מותר]. (ב) והט"ז [סי' תמו ס"ק יא] כתב דמותר להשהותו בבית. המשנ"ב [סי' תמב ס"ק ב] כתב לאסור כהמג"א, אך בנוקשה ע"י תערובת כתב בשעה"צ [ס"ק קפד] דשרי כמבואר בסי' תמב.



## קנין הלכה

### דין חמץ שעבר עליו הפסח בנוקשה

הריב"ש [סי' ג] כתב שהחמץ מותר בהנאה ואסור באכילה. והב"י [והשו"ע] הביא מדבריו רק את ההיתר בהנאה ולא העתיק דאסור באכילה.

ונחלקו בזה הפוסקים: המג"א [ס"ק מו] כתב דחמץ נוקשה שעבר עליו הפסח מותר גם באכילה, אך החק יעקב [ס"ק נג] הביא שבריב"ש מפורש לאיסור באכילה, וכן הביא המשנ"ב [ס"ק קז] בשם הרבה אחרונים [פר"ח, א"ר, גר"ז מקור חיים] ונקט כן למעשה.

והחזו"א [סי' קיט ס"ק כב] כתב דלכאורה אין מקור להתיר בהנאה ולאסור באכילה.<sup>43</sup>

### דין חמץ שעבר עליו בפסח בחמץ גמור שאיסור שהייתו הוא מדרבנן

עיין במג"א [סוף ס"ק מו] שהביא דברי הר"ן והרמב"ן דישאל שהכנים חמצו אצל נכרי והנכרי קיבל אחריות, אין הישראל עובר בכל יראה מן התורה, ומ"מ מדרבנן צריך ביעור.

וכתבו הרמב"ן והר"ן שהחמץ נאסר אחר הפסח. והקשה המג"א למה קנסוהו והרי לא עבר בכל יראה ובל ימצא מן התורה. ותירץ דכיון שהחמץ מצד עצמו הוא חמץ גמור ומעון ביעור מן התורה אלא שמסיבה חיצונית אין בו איסור תורה, כגון שהופקד ביד נכרי, כל כה"ג כאשר הצריכוהו חכמים ביעור הו"ל מדרבנן כאילו עבר על דאורייתא.

[ועיין בביאור הגר"א (סוף ס"ק מ) שפקפק על עיקר הדין של הריב"ש בחמץ נוקשה, ודן לומר שגם חמץ שאיסור שהייתו מדרבנן נאסר אחר הפסח].



## שאלות לחזרה

### על החומר הנלמד בחודש כסלו תשפ"ב או"ח הלכות פסח סימן תמוז סעי' ה-יב מיוסדות על טור וב"י, שו"ע ט"ז מג"א, משנ"ב ביאור"ל ושעה"צ

#### סימן תמוז סעיף ה

- א. פסק המחבר: בשר יבש וגבינה ודגים שנמלחו קודם הפסח בכלי חמץ, ולא בדקו המלח אם נמצא בו פירור חמץ, מותר לאכלם בפסח.
- (1) מה הטעם אינן נאסרין מחמת שנמלחו בכלי חמץ?  
(2) מה הטעם אינן נאסרין שמא היה פירור חמץ במלח?  
(3) והאם צריך להדיחו מהמלח, קודם פסח או אפי' בפסח?  
(4) ומה דעת הרמ"א בזה? והטעם?
- ב. ומה הדין אם היו כבושים מעת לעת במים בתוך כלי חמץ - כשהכלי בן יומו או אינו בן יומו? ומה הטעם?
- ג. (1) מה הדין אם היו מונחים בכלי חמץ בציר שנעשה על ידי המלח, זמן מועט או מרובה?  
(2) ומה ההכרעה במקום הפסד?
- ד. (1) דגים מלוחים השרויים במים קודם פסח בכלי חמץ, והכלי בן יומו מבליעת החמץ, מה הדין והטעם?  
(2) ומה הדין כשרויים במים בפסח בכלי חמץ - בן יומו או אינו בן יומו - זמן מועט או מרובה - לכתחילה ובדיעבד, והטעם?  
(3) ומה הדין כשאינם שרויים במים בפסח, רק מונחים בכלי חמץ בלי מים?
- ה. מהו המנהג שהביא הרמ"א שנהגו במדינות אלו, לגבי לאכול גבינה, דגים, בשר יבש, בשר מלוח ושאר מיני מלוחים וכבושים - שנמלחו קודם פסח ולא נזהרו לבדוק המלח מחמץ, אם היו כבושים בכלי חמץ או בכלי פסח?
- ו. מה הדין לאכול ביום טוב אחרון של חג דברים הני"ל;  
(1) כשהמלח לא נבדק מחמץ?  
(2) כשהיו כבושים בכלי חמץ?
- ז. כתב הרמ"א: אבל אם הדיחו הבשר שלש פעמים קודם פסח, נוהגין לאכלו.  
(1) מה הפי' הדיחו?  
(2) האם צריך גם לשרותו בנהר או בכלים - של חמץ או של פסח, לכתחילה ובדיעבד?  
(3) הבשר - מיירי דווקא יבש או אפי' מלוח?  
(4) ומה הדין בדגים יבשים או לחים מלוחים, ומה הטעם?  
(5) ומה הדין בלאקסין או בהערינג?  
(6) ומה הדין בכבושים, כגון מלפפונים ולימונים?  
(7) האם אפשר להקל באלו בשעת הדחק?  
(8) שלש פעמים - היינו דוקא פעם אחת בכל יום או אפי' ביום אחד בזה אחר זה?  
(9) קודם פסח - א. מה הדין אם הדיחו בערב פסח ממש?  
ב. תוך הפסח האם אפשר לשרותו?  
ג. ומה הדין בדיעבד?
- ח. (1) כרכשות - לחים או יבשות - האם מועיל בהם הדחה, ומה הטעם?  
(2) גבינה - האם מועיל לה הדחה, ומה הטעם?  
(3) בשר יבש תלוי בתוך החדר שמעבירים הקמח, האם מועיל בהם הדחה, ומה הטעם?  
(4) מה הדין בכל אלו הני"ל, בדיעבד שכבר בישל ואי אפשר לקיימם עד אחרי פסח?  
(5) ומה הדין בתערובתן?  
(6) ומה הדין כשיש דבר חריף בכרכשות? ובהפסד מרובה?  
(7) ומה הדין בשום שמערבין במלח שמולחין בו בשר ליבש - קודם פסח ובפסח? ומה הטעם?
- ט. (1) האם אפשר לכתחילה להתיר שומן בכלי חמץ שאינו בן יומו?  
(2) בדיעבד, באלו אופנים יהיה מותר מדינא בפסח?  
(3) ומה הדין כשאומר עכשיו ברי לי שלא היה בן יומו וברי לי שלא נתערב פירור חמץ, ומה הטעם?  
(4) ומה הדין בזה בהפסד מרובה?  
(5) האם יש נפק"מ ומדוע בין שומן לשאר דברים לגבי אם חיישינן בדיעבד לפירור חמץ שלא נזהרו ממנו?

- י. כל דבר שנתבשל בכלי חמץ קודם פסח, אסור בפסח.
- 1) האם דין זה הוא בכל הכלים או דוקא בכלים שמשתמשים בהם תדיר, ומה הנפק"מ?
  - 2) ומה הדין כשיש ספק אם נתבשל בכלי חמץ או בכלים אחרים?
  - 3) ומה הדין כשיש ספק אם נתבשל בכלל בכלי?
- יא. האם אפשר להקל בזה ביום טוב אחרון;
- 1) כשנתבשל בסתם כלים?
  - 2) כשנתבשל בכלים שיודעים שהם בני יומן?
  - 3) כשנתבשל בפסח? ומה הטעם?
- יב. 1) מרקחת שהוא דבר חריף שנתבשל בכלי חמץ שאינו בן יומו, האם מותר, ומה הטעם?  
2) ומה הדין כשדרכן לבשל מרקחת בכלים מיוחדים?
- יג. דבר שנתבשל בכלי חמץ ונתערב משהו ממנו בתוך המאכל, מה דין התערובת; בשומן ובשאר דברים, במקום הפסד ושלא במקום הפסד, בכלי בן יומו ושאינו בן יומו?
- יד. 1) האם אפשר לשתות בפסח מי דבש של כל השנה, במקום שדרך להעמידן בשמרים או בשאר דברים?  
2) ומה הדין אם עשאוהו ביורות שמבשלין בו יי"ש?
- טו. 1) האם מותר להסתפק בפסח מחומץ יין שמסתפקין ממנו כל השנה, ומה הטעם?  
2) ומה הדין אם נעשו בכלי חדש ונשאבו בכלי פסח?  
3) ומה הדין כשאינו חומץ יין מצוי?  
4) ומה הדין להסתפק מחומץ יין המונח בבית האוצר?
- טז. חבית שדיבק נטריו בבצק, האם מותר בפסח לשתות היין או להשהותו;
- 1) אם דיבקו שלושים יום לפני פסח?
  - 2) אם דיבקו תוך ב' חודשים לפני פסח?
  - 3) אם דיבקו לפני ב' חודשים לפני פסח?
  - 4) ואם יש כזית בצק במקום אחד, מה דין הבצק ומה דין היין?

## סעיף ו

- יז. 1) מלח שהיה מונח במדוכה נקיה בת יומא מעת לעת, קודם פסח או בפסח, האם מותר למלוח בו בשר לפסח? ומה הטעם?  
2) ומה הדין אם המלח נידוך בה, ומה הטעם?  
3) ומה הדין במדוכות שלנו שרוב תשמישה בבשמים, ומה הטעם?  
4) ומה הדין אם המלח היה מונח בשאר כלים שרגילים להשתמש בהם הרבה חמץ?

## סעיף ז

- יח. 1) בוסר, האם הוי דבר חריף?  
2) בוסר שדכוהו קודם פסח במדוכה מחומצת - נקיה או שאינה נקיה - האם מותר לאכלו בפסח, ומה הטעם?  
3) ומה הדין במקום הפסד?  
4) ומה הדין במדוכות שלנו שרוב תשמישה בבשמים, ומה הטעם?
- יט. 1) מה הדין אם דכו את הבוסר במדוכה מחומצת - נקיה או שאינה נקיה או סתמא - בפסח, ומה הטעם?  
2) האם הרמ"א חולק בזה על השו"ע?
- כ. 1) אם חתכו בוסר בסכין של חמץ - נקי או אינו נקי או סתמא - לפני פסח או בפסח;  
א. האם מותר לאכלו?  
ב. והאם מהני הדחה?  
ג. ומאי שנא חתכו מדכו?  
2) ומה הדין בדבר חריף שחתכו קודם פסח בסכין של חמץ נקי?  
3) אם נתערב דבר זה שנחתך בסכין של חמץ בתבשיל, מה דין התערובת, כשהסכין הודח וכשלא הודח, בהפסד מרובה ולצורך יו"ט?

## סעיף ח

- כא. זיתים שחתכו אותם לפני פסח בסכין נקי ישן ואינו בן יומו - קודם שנכבשו או אחר שנכבשו לאחר שנתנו עליהם מים קודם גמר כבישתן;  
1) האם מותרים בפסח?  
2) והאם בטלה הבליעה בששים בזית או בכל הזיתים יחד ע"י הכבישה, ומה הטעם?
- כב. 1) זיתים שחתכו אותם לפני פסח בסכין חדש, וכבשם בקדירה ישנה שאינה בת יומא, האם מותר לאכלם, כשמונחים בכלי חמץ או כשסילקם לכלי פסח, ומה הטעם?

- (2) האם צריך שיהיו המים יותר מהזיתים?  
 (3) ומה הדין כששהו בכלי חמץ זמן רב?  
 (4) ומה הדין אם הקדירה היא בת יומא מבליעת החמץ?  
 כג. מי זיתים שנכבשו לפני פסח, וחתכן בסכין בן יומו, האם מותר לשתותן בפסח;  
 (1) כשסיננן מן הזיתים או לא סיננן?  
 (2) כשסיננן בפסח עצמו?  
 (3) והאם יש נפק"מ בין אם היה הסכין נקי או לא?  
 (4) ומה הדין אם נתבשלו הזיתים קודם פסח, האם חוזרים הזיתים להיות מותרים? ומה הטעם?

### סעיף ט

- כד. (1) נתערב בפסח פרוסה של חמץ בתוך פרוסות מצה ואינו ניכר, מה דינו והטעם?  
 (2) ומה הדין אם נאכל אחד מהן?  
 (3) ומה הדין אם נתערב כבר בתוך ככרות, והטעם?  
 (4) ומה הדין אם נתערבו הפרוסות בערב פסח עד הלילה? ומה הטעם?  
 כה. (1) מצה שנאפה בתוכה חטה חמוצה, ונתערבה אח"כ באחרות, האם בטל, קודם פסח או בפסח?  
 (2) כלי חמץ - בן יומו או אינו בן יומו - שנתערב בערב פסח בכלים של פסח, האם בטיל, והטעם?  
 (3) ומה הדין אם נתערב בפסח כלי חמץ בכלים של פסח, והטעם?

### סעיף י

- כו. חמץ שטעמו פגום ;  
 (1) האם אוסר את התערובת באכילה, כשאין ששים כנגדו, ומה הטעם?  
 (2) מהו המנהג שכתב הרמ"א?  
 (3) ובמקום שאין מנהג איך יש להורות?  
 (4) אם זה רק משהו האם מותר למוכרו לנכרי?  
 (5) והאם מותר לאוכלו ביו"ט אחרון?

### סעיף יא

- כז. (1) חמץ שנתערב בששים קודם פסח, ונשתהה עד אחר פסח, האם מותר לאוכלו?  
 (2) חמץ שנתערב בפחות מששים קודם פסח בשאינו מינו, ונשתהה עד אחר פסח, האם מותר לאוכלו? והטעם?  
 (3) חמץ שנתערב בפחות מששים קודם פסח במינו, ונשתהה עד אחר פסח, האם מותר באכילה ובהנאה? והטעם?  
 כח. האם מותר לכתחילה לערב חמץ קודם הפסח בששים ;  
 (1) כדי לאוכלו בפסח?  
 (2) כדי להשהותו על לאחר פסח?  
 כט. (1) חמץ שנתערב בשוגג בפסח בששים, ושהה - בשוגג או במזיד - עד אחר פסח, האם מותר באכילה?  
 (2) חמץ שעירבו במזיד בפסח בששים, האם אחר פסח מותר באכילה?  
 (3) חמץ שעבר עליו הפסח ונתערב בשוגג, או שעירבו במזיד בלח, ויש ששים, האם מותר באכילה? ומה הטעם?  
 (4) ומה הדין אם נתערב אחר פסח ביבש, האם צריך ששים או סגי ברוב?  
 (5) ומה הדין בהפסד מרובה או בשעת הדחק?  
 ל. חמץ שנתערב בפחות מששים, קודם פסח או בפסח או אחרי פסח, האם סגי בהשלכת איסור הנאה לים המלח להתיר באכילה או לכל הפחות בהנאה?  
 לא. כשהחמץ הוא דבר המעמיד, האם מועיל כשיש ששים כנגדו או להשליך הנאת האיסור לים המלח או למוכרו לנכרי?

### סעיף יב

- לב. חמץ נוקשה, בעין או על ידי תערובת, האם מותר באכילה או בהנאה אחרי פסח?

# קנין הלכה

## מראי מקומות

### שאלות הנוגעות למעשה בחומר הנלמד בחודש כסלו תשפ"ב

סימן תמו סעיפים ה- יב

**שאלה א.** הכניסו בפסח מלח לתוך מלחיה של כל השנה.

(1 מה דינו 2) האם יש חילוק אם המלח יבש או נתלכלך (3) האם יש חילוק בין להשתמש במלח לכתחילה או שכבר עירבו במאכלים (4) אם כבר האם יכול לכתחילה להשתמש במלחיה של חמץ [ס"ו. מ"ז סקל"ט, זיאור הלכה ד"ה מלת, שפ"ד סימן ז"ה סקכ"ה].

**שאלה ב.** הכינו לפני פסח, דגים טחונים, עם ירקות וכדו', או סלט ירקות פירות וכדו' לפסח, והניחו אותם בכלי חמץ.

(1 מה דינו. 2) והאם יש הבדל אם הפירות כבר היו מעורבים שרויים בתוך המיץ שלהם, או הירקות היו שרויים בשמן וכדו'. (3) וכן אם בישלו לפני פסח מרק לפסח איכסנו אותו בכלים של חמץ מה דינו (4) האם יש הבדל כמה זמן קודם השתמשו עם כלים אלו בחמץ (5) במידה ויאסר האם כל הסלט יאסר או רק חלקו (6) וכן חרין שטחנו אותו לפסח והניחו אותו בתוך כלי של חמץ. (7) ואם הכינו יין לפסח והכניסו לתוך סירים חביות שבישלו או היה בהם חמץ, תוך מעל"ע לפני שהכניסו את היין או כמה ימים קודם, מה דין היין (8) והאם יש חילוק בין אם הכניסו אותם לתוך חביות או בקבוקים שהרגילות להניח בהם בירה, שכר, וכדו' או בתוך סירים שיש בהם מאכלים שלעיתים מעורב בהם גם חמץ (8) ואם הכינו לפני פסח בתוך כלים של חמץ ירקות בתוך חתוכים בתוך חומץ ושהה בהם פחות ממעל"ע (9) ומה הדין אם שהה בהם מעל"ע. (10) ומה הדין אם הכינו חמיני חריפים למינהם והיו שרויים פחות ממעל"ע בתוך ציר וכדו'. [מ"ז סקל"ט, זיאור הלכה ד"ה אס אינה, מ"ז סקע"ה, מחנר ורמ"א ס"י, מ"ז נקמ"ז וסקע"א, ושעה"ז שס. חו"א קי"ט סקי"ג, מג"א סקט"ו, אש"א סקכ"ח].

**שאלה ג.** חרין שטחנו אותו לפני פסח במטחנה של חמץ מה דינו.

(1) ואם טחנו לפני פסח את החרין במטחנה שטחונים בה בסקויטים ועוגיות מה דינו (2) ומה הדין אם לפעמים טחונים במטחנה עוגיות ביסקויטים וכדו' ולפעמים דברים חמים וחריפים (3) וכן אם באותה מטחנה טחונים מאכלים חריפים שמעורבים עם לחם וכדו'. (4) והאם יש הבדל כמה זמן קודם טחנו בו את החמץ חמץ. (5) ואם חתכו את החרין בסכין של חמץ, נזכרו הפסיקו והמשיכו בסכין של פסח מה דין הסכין. (6) ואם לא חתכו אלא טחנו אח"כ את החרין במטחנה של פסח מה דין המטחנה. [ס"ו-י, מ"ז סק"פ-פ"א, אש"א סקל"ז, ומשנ"ז סקי"ג].

**שאלה ד.** חרין, צנון, בצל.

(1) האם אפשר לקנות אותם לפסח וכל השנה, בחנויות ללא השגחה. (2) ואם יודע שמשתמשים בסכין רק בחנות לחיתוך פירות וירקות. (3) והאם יש הבדל איזה כמות קנה. (4) וכן אם חתכו זיתים, תפוחים חמוצים, או פירות אחרים שחמוצים קצת, עם סכין שחתכו בו תוך מעל"ע קודם עוגה חמה, או חלות מהתנור. (5) ומה הדין אם חתכו את החלות שבוע קודם עם הסכין. (6) ומה הדין אם חתכו הרבה פירות בפסח עם סכין של חמץ. (6) וכן אם חתכו זתים בסכין בשרי שאינו ב"י, והניחו ע"ג גבינה צהובה ועשו פיצה, מה דין הפיצות, התבנית, התנור. (7) וכן אם הכינו לשתייה תמצית מיץ לימון והכניסו אותו לתוך כלים של חמץ, והוציאו את זה לפני שהיה בו מעל"ע, או אחרי שהיה בו מעל"ע. (8) ואם חתכו בפסח בשר קר, או ירקות, בסכין של חמץ, מה דינו. (9) והאם יש הבדל אם רק בטעות פעם אחת חתכו, או לקנות ירקות [לא חריפים נפסח אלל מי שיש למשוש שמתק עם הסכין גם חמץ. (10) ומה הדין נפסח אס טחנו סמס ירקות או נשר קר במטחנה של חמץ [מ"ז סקפ"א, סקפ"ה, שעה"ז סקי"ז וסקקי"ט].

# קנין הלכה

## מראי מקומות

**שאלה ה.** מלח שלא כשר מיוחד לפסח.

1) הכשירו בזה בשר (2) כבשו בזה עם מים וכדו' מלפפונים או שאר ירקות (3) קלו בזה פיצוחים (4) כשאומר שהמלח היה נקי (5) אם, ולאיזה מהדברים יש עצה להתירו. [ס"ה, מ"ז סקנ"ט, ס"ד, ט"ז סק"ו, זיאר הגר"א סקכ"ד, מ"ז סק"ט].

**שאלה ו.** בישל לפני פסח דגים לפסח בסיר של חמץ.

1) כשהיה ב"י מבישולי חמץ דינו. (2) כשמסתפק אם בישלו בסיר לפני כן חמץ תוך מעל"ע מהדין הדגים. (3) ומה הדין אם טחנו אח"כ את אותם דגים ועירבו אותם במאכלים אחרים (4) באופן שעירבו אותם אח"כ במאכלים אחרים האם יש הבדל אם ידוע שהשתמשו בסיר קודם תוך מעל"ע או שמסתפק בזה. (5) באופנים הנ"ל אם בישלו פירי ונגמר המים, או מרק, או טיגנו לביבות לפני פסח והמחבת היה של חמץ בתנאים שלעיל האם משתנה הדין. (6) והאם לכתחילה יכול לקחת לפני פסח סיר שרק לפני זמן רב בישלו בו חמץ ולבשל בו לפסח. (7) וכשמעורב לו לפני פסח סיר כזה בסירים של פסח האם יכול לבשל בהם. (8) ומה הדין אם בפסח עצמו בטעות בישלו בסיר של חמץ ישן, או עירבו בטעות עם מצקת של חמץ ישנה. [רמ"א ס"ה, מ"ז סקנ"ט. שעה"ז סקפ"ו. סקס"ה ונשעה"ז סקפ"א, חזו"א או"ח סימן קי"ט סק"ג, מ"ז סק"ג].

**שאלה ז.** קיבל משלוח מנות בקבוק יין כשר לפסח היה תחוב בדוחק בתוך עוגה.

1) האם היין כשר לפסח, או חמץ (2) וכן אם גילה שנדבק לכלוך של מאכל חמץ על הבקבוק מבחוץ (3) וכן אם חושש שהדבק שבו הודבק התווית הוא מתערובת קמח מה דין היין. (3) וכן פריזר כזה שמצטבר בו קרח, ונצטבר גם בפסח ויש בו מאכלים מה דינם. [אש"א סק"ן].

**שאלה ח.** הכניס מלפפונים לכבישה בתוך כלי של חמץ, נזכר לפני שעבר מעל"ע.

1) מה דינו. (2) וכן בישל ירקות בסיר חלבי שאינו ב"י, ותיבל אותו אח"כ היטב במאכלים חריפים האם יכול לאוכלו עם בשר. (3) ומה הדין המלפפונים שהו בכלי של חמץ עד שנתחמצו. (4) ומה הדין בזה כשעשו כמות גדולה. [מ"ז סק"מ, שעה"ז סקקל"ד, מ"ז סקפ"א].

**שאלה ט.** יש לו קצת קמח לפני פסח.

1) האם יכול לערבו עם קמח מצה כדי שיוכל לאכלו בפסח. (2) והאם יכול לערבו כדי שלא יאסר בפסח. (3) והאם מותר לערב אחרי פסח קמח שעבר עליו הפסח בקמחים אחרים. (4) ומה הדין אם עירבו בפסח עצמו. (5) ואם נתערב לו לפני פסח קצת שקדי מרק של חמץ בדומים במראה של פסח האם מותר לאחר הפסח. (6) וכן תמציות, ותבלינים טחונים שחלק ממריכב שלהם הוא חמץ, והשאירו בפסח, מה דינם לאחר הפסח. [ס"ה, מ"ז סקק"א-ק"ד, חזו"א או"ח קי"ט סקכ"ז].

**שאלה י.** בישלו מרק לפסח, העבירו חלק לכלים אחרים, מצאו במרק שבכלי השני גרגירי תבלין שמעורב בו חמץ. או פירורי שקדי מרק.

1) מה דין הסיר הראשון (2) והאם יש חילוק בין אם יש כל צד קטן של הסבר שנפל רק לכלי השני, כגון שלא היה נקי וכדו' או שאין כל צד הסבר שנפל לשני (3) אם מצאו את השקדי מרק אח"כ בסיר הראשון מה דין שאר הסירים (4) והאם חלוק כשיש סיבה סבירה שזה נפל רק אחרי שכבר הוציאו ממנו לסירים האחרים. (5) אם מצא בסיר הראשון רק דברים שספק חמץ עליהם כגון גריסים שספק אם הוחמצו, או תבלינים שספק אם אחד מהמרכיבים שלו הוא מחמץ, מה דין הסיר השני. [סימן ט"ז מ"ז סקמ"ט].

# קנין הלכה

## מראי מקומות

### תשובות לשאלות בחומר הנלמד בחודש סיון תשע"א

**תשובה לשאלה א.** מבואר [נפ"ו] שמדוכה שהניחו בו מלח מותר למלוח בו בשר של פסח, ולא רק אם הניחו מלח במלחיה של חמץ שזה אפילו בפסח עצמו אם השתמשו בו ואפילו כמה ימים במלחיה של חמץ מאחר וקיי"ל שאין מליחה בכלים להפליט [כמבואר נפ"ז סקל"ט] לא נפלט כלום מהמלחיה של חמץ, ולכן אפילו לכתחילה יכול להשתמש במלח, אבל אם המלח נתלכלך קצת ושהה בכלי רק בדיעבד מותר להשתמש בו, [כמבואר נפ"ד נסימן ז"ה סקכ"ה].

אלא שכל זה לדעת הש"ך שסובר שהטעם שאין מליחה בכלים, זה בגלל שאין בכח המלח להפליט כלל מכלי, אבל לדעת המנח"י [כלל י"ז אות ג, נפ"ד סימן ז"ה סקכ"ה] שכן מפליט במידת מה, וכל הטעם שמבואר שמותר להניח זה כי זה משהו קלוש יותר, ולכן ס"ל שלכתחילה אסור להניחו בכלי איסור, א"כ אפשר שכל מש"כ שבשר שנמלח בכלי של חמץ מותר, זה רק כשנמלח לפני פסח אבל בפסח עצמו מאחר והרי זה קלוש במידה של כנ"ט בר נ"ט אפשר שאסור, ומ"מ להלכה מבואר בס"ו שגם בפסח עצמו מותר להניח בו, אלא שלכתחילה להניח בקביעות בכלי חמץ כזה שרוב הרגל תשמישו בשאר ימות השנה אינו בחמץ, אפשר גם להניח לכתחילה אבל להשתמש לכתחילה באותה מליחה של כל השנה שהרגילות שיש בו חמץ מבואר בביאור הלכה [ד"ה מלח] שאין להניח.

**תשובה לשאלה ב.** אם הכינו דגים, או ירקות וכדו' לבישול, והכניסו אותם בטעות בתוך סירים של חמץ, אין כל צורה שהירקות וכדו' יקבלו טעם מחמץ שבלוע בכלים דביכש צונן אפילו בפסח עצמו אינו מפליט.

ואם הכינו את זה לפני פסח, אפילו עירבו כבר את הירקות עם שמן וכדו', או שהסלט פירות כבר היה שרוי בתוך המיץ שיוצא ממנו, והכניסו ושמרו אותם בתוך כלים של חמץ ואפילו כמה ימים, אפילו שמחמת וע"י השמן וכדו' נכבשו הירקות בתוך הכלי של חמץ, מאחר וזה לפני הפסח וכל כבישה שמפליטה מכלי זה רק אחרי מעל"ע לדעת הט"ז והש"ך [שהבואר נפ"ז סקל"ט], מאחר ואחרי מעל"ע הבליעות של החמץ שבתוך הכלי כבר פגום, אין כל חיסרון שהסלט ירקות או הפירות קיבלו את טעם החמץ כי טעם פגום שנבלע במאכל לפני פסח מותר, ומאחר וכשה נבלע בסלט זה היה נטל"פ ולפני פסח נטל"פ מותר, הבליעות של חמץ מתבטלים ואינם חוזרים לאסור בפסח מדין נטל"פ [כמבואר נפ"ז נפ"ז].

ולדעת [המנ"א הביאו הביאור הלכה ד"ה אם אינה] תלוי אם מיד אחרי שגמרו לבשל את המאכלים של חמץ הוציאו אותם והכניסו את המרק או את הירקות עם השמן וכדו', נמצא שבסוף המעל"ע שאז הבליעות של החמץ שבסיר נפגמים כבר נפלטו ונבלעו בתוך המאכל ונאסר, אבל אם לא הכניסו מיד את המרק הירקות וכדו' עם המים לתוך הסיר, אפילו אם הכניסו רק קצת זמן אחרי שבישלו בו חמץ, לאחר מעל"ע מהכבישה, כשיצאו בליעות החמץ לתוך המאכל כבר יהיו פגומים ומותר.

אבל אם הכינו כזה סלט בפסח עצמו, אם הירקות היו בסיר בלי מים אפילו שהיה מעל"ע לא נאסר כי אין כבוש רק בדבר לח וצלול, ולא בדבר יבש [כמבואר מ"ז סקע"ח], אבל אם הסלט כבר היה מעורב עם שמן וכדו', או שאיכסנו מרק בתוך כלים של חמץ, לדעת מחבר [ס"ו] שנטל"פ בפסח מותר, לדעת הט"ז והש"ך מותר, אבל לדעת הרמ"א [ס"ז] מאחר וגם נטל"פ אסור, לכו"ע הסלט יאסר מדין כבוש.

ומ"מ אם זה היה מרק וכדו' נאסר כולו, אבל אם זה היה סלט פירות, ירקות וכדו' שרק בתחתית הכלי הצטבר השמן, או המיץ של הפירות, רק אותם פירות וירקות ששרים בתוך המים יאסר, אבל מה שמעליו לא דכבישה אינה עולה למעלה אלא רק מה שבתוכו [כמבואר נפ"ז סקמ"ז].

ולא רק סתם ירקות אלא אפילו אם טחן וריסק את החרין לפסח והניחו בטעות בסיר של חמץ אם לא עירבו אלא הניחו כמו שהוא אפילו שהוא ממש חריף, ולכו"ע משביח את הבליעות ואין לו היתר לא של נ"ט בר נ"ט ולא של

# קנין הלכה

## מראי מקומות

נטל"פ, מ"מ מאחר והוא יבש אינו מפליט כלל מהכלי ללא דוחקא, [כמנואר נס"ו וזמ"צ שס]. אבל לדעת המחבר וכן נקט הביאור הלכה [ד"ה אס אינה] בכל כבישה שהיא, אפילו שאינו מפליט רק עד אחרי מעל"ע, גם אם לא הכניסו מיד אחרי שבישלו אלא תוך מעל"ע ממתי שכבר הוציאו את המאכלים של חמץ שנתבשלו בו הכניסו בסירים משקאות לפסח כגון יין וכדו' לתוך בקבוקים או חביות שהיה בהם קודם משקאות חריפים של חמץ, אחרי שיעור זמן הכבישה יאסר היין.

אלא שלטעמו של הביאור הלכה להחמיר כי כל מה שבליעות שבתוך כלי נפגמים זה רק אם הכלי עמד מעל"ע ריק מרוטב, אבל אם לא עמד מעל"ע ריק גם הבליות אינם נפגמים, א"כ כל מה שהיין יאסר זה רק אם תוך מעל"ע ממתי שרוקנו את המשקאות המחומצים וכדו' הכניסו כבר את היין [אפילו שלא הכניסו מיד וכהמג"א] אבל אם עבר מעל"ע ממתי שרוקנו את הבקבוקים, חביות, מהמשקאות המחומצים עש שהכניסו את היין גם לדעת הביאור הלכה לא יאסר.

ומ"מ כל זה רק אם הכניסו את המרק וכדו' לסיר שמתבשלים בו דייסות וכדו' שרובו חמץ, או שהכינו יין לפסח והכניסו אותם לתוך חביות או בקבוקים של בירה או משקאות שכר אחרים שעיקרו עשוי מחמץ, אבל אם הכניסו אותם לתוך סירים שמתבשלים בו סתם מאכלים רגילים, אלא שהרגילות הוא שחלק מהמאכלים יש בהם גם חמץ, מאחר וע"פ רוב יש ס' כנגד החמץ לכן כשנכבש בו מעל"ע אפשר לצרף שהבליות כבר נפגמו ולתלות שיש ס' ולהתיר [כמנואר צניאור הלכה שס].

אבל אם הכניסו ירקות עם חומץ וכדו' לעשות מהם מיני חריפים למינהם, גם אם זה היה רק לפני הפסח, אם היה קצת חומץ נחשב רק לחריף קצת, לדעת החק יעקב ועוד אחרונים וכן נקט המ"ב להלכה [צסקע"א וצשעה"ל שס] מועיל החריף קצת רק להשביח הבליות שלא יהיה נטל"פ, ומ"מ אין לו מעלה של חריפות האוסרת בכבישה בשיעור כדי שרתית, ולכן רק אם הסלט שהיה בסיר של חמץ מעל"ע יאסר, אבל אם שהה פחות ממעל"ע אין בכוח חריף קצת להפליט מיד,

ובחזו"א [או"ח קי"ט סק"ג] חולק עליו וסובר שאין לחלק בזה ועד כמה שסוברים כהש"ך ודעימיה שחומץ אין לו דין חריף לענין שיאסרו מיד אחרי שיעור כדי שירתיו וצריך מעל"ע, ה"ה שאינו נחשב לחריף שאחרי מעל"ע ישביח את הבליות שבכלי שכבר פגומות.

ובמג"א [סקכ"ח] מחלק בין אם חומץ חזק שיכול לאסור מיד כלומר שלא רק משביח הפגימות אלא אם היה קצת זמן אוסר, לבין חומץ שאינו חזק שאינו מפליט רק אחרי מעל"ע.

אבל לדעת הש"ך [סימן ק"ה דמולק על הממזר ועוד הרבה אחרונים שמוצא צשעה"ל הנ"ל] גכל דרגת ומצב של חומץ אין בכח הכבישה שלו להפליט מיד אלא לאחר מעל"ע. ורק ציר דהיינו אם הכינו סלטים מהדברים המלוחים הרבה והם לחים יש כבישה מיד.

ולכן רק אם הכינו דברים חריפים לחים, כגון שעשו חירין ביחד עם נוזלים אחרים, או כל דברים החריפים המעורבים עם ציר וכדו' מהדברים המלוחים, מאחר והוא בדרגת חריף ממש לא רק שישביח את הבליות אלא גם כשישהה בו קצת זמן כבר יפליט מהכלי ויאסר,

אמנם גם בזה לדעת הש"ך [סימן ס"ט] כשזה מכלים לא מועיל מיד אלא אחרי מעל"ע, נמצא שלדעת הש"ך כל החריפים והחמוצים למינהם לא יאסרו רק אחרי מעל"ע, אלא שיועיל להם מעל"ע כי מחמת חריפותם ישביחו את הבליות שלא יהיה נטל"פ. ובאופנים אלו גם אם ישתמשו בסירים של חמץ שכבר זמן רב לא השתמשו בהם בחמץ החריפות ישביח את הבליות ויאסור.

אבל במג"א [סקט"ז] חולק [על הט"ז והש"ך] שהביאו הפמ"ג, וסובר שלדעת הסוברים ששיעור כבישה של חומץ הוא בכדי שירתיו גם להפליט מכלי מפליט בשיעור כדי שירתיו [וכותי' פסק צאש"א סקכ"ח] וכן נקט בחכמ"א [כלל נ"ו ס"ז] להחמיר שלא במקום הפס"מ.

# קנין הלכה

## מראי מקומות

**תשובה לשאלה ג.** אם טחנו בטעות את החרין במטחנה של חמץ, דהיינו מטחנה שטחנו בה בעבר קציצות חמץ רותחים, או טחנו בזה דגים שמעורב עם שום בצל ביחד עם חמץ ע"י החריפות הוא מבליע גם מהחמץ שמעורב עמו אפילו שהחמץ עצמו לא חם ולא חריף [כמנז'ר נס"ו-ז],

או אפילו טחנו בנפרד שום וכדו' אבל לפני"כ טחנו בו לחם בסקויטים וכדו' שנשארו פירורים ונבלעו אח"כ במטחנה כשטחנו בה דברים חריפים [כמנז'ר נמ"ז סקפ"א] אפילו אם טחנו אותו בער"פ, מאחר והוא חריף בצירוף דוחקא נפלט מהמטחנה של חמץ, ואפילו אם לא השתמשו בו כבר זמן רב, החרף משביחו ולכן אפילו לפני הפסח נאסר. [כמנז'ר נמ"ז סק"פ].

אמנם כל זה רק אם החרין נטחן במטחנה של חמץ, או חתכו צנון וכדו' בסכין של חמץ שאפילו שהצנון או החרין הם יבישים וגם החמץ אינו בעין אלא בלוע במטחנה או בסכין, מאחר וקיי"ל [יור"ד סימן ק"ה] שרק בליעות שבתוך מאכל אינם יוצאים ללא רוטב, אבל בליעות שבכלים יוצאים אפילו בלי רוטב, כ"ש שבליעות שבתוך כלי יפלט בחרף ע"י חיתוך אפילו ללא רוטב.

אבל אם חתכו צנון חרין בסכין של חמץ וזכרו הפסיקו ואת המשך הצנון החרין חתכו עם סכין של פסח, נחלקו האחרונים האם הסכין נאסר כי הבליעות של חמץ שנמצאים בצנון ע"י הדוחק והחריפות יוצאים ונבלעים בתוך הסכין, או שגם ע"י חריף ודוחקא בליעות לא יוצאים ללא רוטב, ובפמ"ג [אש"א סקל"ז, ומשנ"ז סקי"ג] כתב שגם ע"י דוחקא וחרף אין בכח הבלוע לצאת ממאכל ללא רוטב, ולכן הסכין לא יאסר של פסח לא יאסר, אמנם אם לקחו אח"כ את החרין שנחתך בטעות בסכין של חמץ וטחנו אותו הדק היטב עד שנהיה נוזלי דעת הפמ"ג [סימן מג"א אש"א סקל"ה] שזה כבר נחשב ללח והבליעות של חמץ שבתוך החרין יפלטו ויבלעו ע"י הדוחקא לתוך המטחנה והיא תיאסר.

**תשובה לשאלה ד.** חרין, צנון, בצל, וכדו'. שקונים לפני פסח בחנויות של נכרי או אצל חילונים, ודאי שאם חוששים שחתכו פעם עם הסכין שלהם חמץ חם אסור להשתמש בהם בפסח, כי דוחקא בצירוף חריף משביח את הבליעות שבסכין ואוסר, ואפילו אם יודע ודאי שלא חתכו בסכין רק פירות וירקות, ולא חמץ, מ"מ אם יש לחשוש שחתכו בו פירות של ערלה, אפילו פירות חמוצים כגון תפוחים חמוצים וכדו', נבלע בסכין ע"י הדוחקא וחרף, להמבואר במ"ב [סקפ"א] שקיי"ל להלכה שגם פירות החמוצים יש להם דין חריף, ורק אם קנה כמות גדולה, אם החשש הוא שמא חתכו בו חמץ חם במשך השנה אסור. אבל אם כל החשש הוא רק שחתכו בו פירות חמוצים של ערלה, וכ"ש כשזה רק ספק ערלה, במקום הפס"מ מקילים כמבואר במ"ב,

וכן זיתים, תפוחים חמוצים, שחתכו אותם עם סכין של חמץ אפילו שכבר לא היה ב"י, ואפילו אם חתכו אותם לפני הפסח, מאחר והם חריפים קצת, לדעת המחבר אינם נחשבים כחריפים, ולכן אפילו אם הם ב"י ממתי שחתכו בהם חמץ רותח, ואפילו בפסח עצמו, כגון שתוך מעל"ע לפני הפסח חתכו עם הסכין חלות או לחם חם וכדו' מאחר ואינם חשובים לחריפים כלל אין להם אפשרות להפליט ע"י דוחקא לבד שאינו חם מהסכין, ורק אם לא ידוע בודאי שהסכין היה נקי היטב חוששים שנשאר עליו קצת בעין של חמץ ואוסר.

אבל במ"ב מבואר שלהלכה קיי"ל שגם פירות החמוצים קצת דינם כחריף ומשביחים את הבליעות ואוסרים אפילו לפני הפסח, ורק במקום הפס"מ כגון שעשו כמות גדולה לפסח וא"א לשומרו וכדו' מקילים שאינו נחשב לחריף, ולכן אם חתכו לפני פסח מותר.

אבל אם חתכו בפסח עצמו נאסר לדעת הרמ"א מדין נטל"פ, ואפשר שגם לדעת הרמ"א בהפס"מ מותר דמאחר ולא חשבינן ליה כחריף א"כ אינו מפליט כלל בליעות מהסכין.

וכן אם חתכו זיתים עם סכין בשרי אפילו אינו ב"י, והניחו ע"ג גבינה צהובה ועשו מזה פיצה נשחב לבב"ח, ורק אם את התבנית התנור, וכדו' א"א להגעיל [נמנאס זרין להגעיל] וזה הפס"מ אפשר להחשיבו לחריף קצת ולא יאסור. וכן אם הכינו לפני פסח תמצית של מיץ לימון לפסח והכניסו אותו בטעות בתוך סיר של חמץ אם שהה שם מעל"ע



# קנין הלכה

## מראי מקומות

אפילו שכבר עבר זמן רב ממתני שבישלו בסיר זה חמץ, מאחר וזה חריף קצת לפחות אחרי המעל"ע ישביח את הבליעות הפגומות של חמץ שבסיר, אבל אם הוציאו אותו לפני מעל"ע אפשר לדון שביחס להשפליט מיד אין לו דרגת ומעלת חריף. ואם הכינו כמות מרובה שזה במקום הפס"מ אפשר שיש להקל אפילו אחרי מעל"ע לדעת הסוברים שכבישה של אחרי מעל"ע לא יכול ליאסר הנכבש מחמת הבליעות הפגומים שבכלי. אבל אם חתכו בסכין של חמץ בטעות שאר ירקות או בשר קר וכדו' בסכין של פסח, אם זה לפני הפסח מספיק להדיחו כי אין כאן כלל בליעות, אבל אם זה בפסח עצמו חיישינן שנשאר משהו פירורים על הסכין, ובשעה שחתך בהם את הבשר וכדו' נדבק, וגם אחרי ההדחה משהו ישאר דבוק ולא סומכים על ההדחה, [כמנז"ל נמ"צ סק"ה]. אבל במג"א סובר וכן נקט השעה"צ [סקק"ט] להלכה שכל דין זה רק בקביעות, דהיינו לקנות בחנות של נכרי וכדו' ירקות שחתוכים עם הסכין שלהם וכדו', אבל אם אירע כן פעם אחת דהיינו שבפסח עצמו טעו וחתכו פעם אחת עם סכין של חמץ, אפילו שלא היה ידוע באופן ודאי שהוא נקי, מספיק להדיח את הירקות בשר וכדו' ומותר. כל זה רק אם חתכו בסכין, אבל אם טחנו ירקות בשר וכדו', במטחנה שטוחנים בה בקביעות חמץ כגון קציצות בשר דגים וכדו' שמעורבים עם לחם וכדו' אפילו שטחנו או ריסקו לפני הפסח, וגם לא היה מהדברים החריפים כלל, חוששים שע"י כח הטחינה הפירורים נכנסו יותר בעומק קצת שההדחה לא תנקה אותם ואסור אפילו לפני הפסח. [כמנז"ל נמ"צ ס"ס, ונשעה"ס סקק"ז].

**תשובה לשאלה ה.** כשהמלח לא נבדק ולא יחדו אותו לפסח, לדעת המחבר [ס"ה] מאחר וכל החשש הוא שמא מעורב בו קצת חמץ ונבלע ע"י המליחה בתוך הבשר, וכן כל מיני חמוצים וחריפים שכובשים אותם כגון מלפפונים כרוב וכדו' שעשו לפני פסח, וכל החשש הוא שמא היה מעורב קצת חמץ במלח וכן כל מיני הפיצוחים למיניהם שקולים אותם במלח יש לחשוש שהמלח היה מעורב קצת פירורי חמץ ונבלע ע"י המליחה, וכל שלא עשו בכונה לפסח לא מועיל אפילו אם יגיד שלא היה בזה פירורים כי לכל מילתא דלא רמיא דאיניש לאו אדעתיה. [כמנז"ל נמ"צ סק"ט] מ"מ החשש הוא רק שמא זה נבלע בתוך הבשר, המלפפונים וכדו' והיות זה וכבר נבלע לפני הפסח הוא בטל.

ואפילו שלענין חוזר ונייעור הביא המחבר [נ"ד] ב' דעות האם חוזר ונייעור, וכאן החשש של הבליעות שע"י ומחמת המליחה זה לא רק הטעם שבזה לכו"ע לא אמרינן חוזר ונייעור אלא גם הבעין שבו, מ"מ מאחר וזה גם רק חשש שמא היה חמץ, בצירוף הדיעות שאין חוזר ונייעור מתיר [כמנז"ל נמ"צ סק"ז ונז"ל הגר"א]. אבל לדעת הרמ"א נהגו להחמיר בכל הדברים האלו שלא לאכלם בפסח, דהבליעות חוזר ונייעור ורק אם הדיחו אותו היטב ג"פ מותר. כי מחמת וע"י הדחות אלו יפלט בליעה מועטת זו [כמנז"ל נז"ל הגר"א סק"ד]. ומאחר וכל ההיתר של הדחה הוא שהחשש של הבעין יוסר, לכן זה רק בהדחה כזו שמסירה לגמרי את המלח, אבל בפיצוחים וכדו' שנשאר מלח לא יועיל הדחה, אלא שאפילו יצליחו להסיר את הכל בהדחת ג"פ מ"מ מבואר במג"א [נ"כ נמ"צ סק"נ] שזה רק בדברים כאלו שרגילים להדיחם כגון בשר וכדו' שלפני בישולם מדיחים אותם, אבל דג מלוח או המלפפונים חמוצים וכל מיני המלוחים שאין הדרך להדיחם, וכ"ש פיצוחים למיניהם מאחר ואין הדרך להדיחם לפני השימוש בהם, לא יועיל בהם הדחה כי חוששים שמא ישתמש בהם גם ללא הדחה.

**תשובה לשאלה ו.** כשבישלו את הדגים, בשר, תפוז"א, וכדו' בטעות בתוך כלי של חמץ ב"י אפילו לפני פסח, אפילו שזה נ"ט בר נ"ט מהחמץ לכלי ומהסיר למאכל השני, מאחר ובאיסור אין את ההיתר של נ"ט בר נ"ט, וקיי"ל להלכה כהסוברים שחמץ גם לפני זמנו לענין נ"ט בר נ"ט שם איסורו עליו, [כמנז"ל נמ"א ס"ה] ואסור.

ואם מסתפק אם הסיר של חמץ שבישלו בו בטעות את המאכלים לפסח היה ב"י או לא, אפילו שלענין פסח אין את הכלל של סתם כלים אינו ב"י, [כמנז"ל נמ"צ סק"מ] ולכן גם אם בישלו לפני פסח מאכלים בטעות בסיר של חמץ, ויש חשש אולי בישלו באותם סירים תחלה תוך מעל"ע מאכלים של חמץ, כל שבשעה שבישלו את המאכלים לא נתנו את הדעת שזה יהיה מיוחד לפסח, אסור. כי לא אמרינן סתם כלים אינו ב"י, ואפילו אם אומר

# קנין הלכה

## מראי מקומות

שבטוח שלא נשתמש בסירים אלו עם חמץ גם לדעת המחבר שנטל"פ בפסח מותר, אסור [כמנואל זמ"צ סק"ח].  
מ"מ אם לקחו חלק מאותם, תפו"א, בשר, וכדו', ועירבו אותו לתוך מאכלים אחרים, בזה מצרפים את הספק שמא הסיר לא היה ב"י ולפני פסח לכו"ע נטל"פ מותר, לדעות שנט"ט בר נ"ט בחמץ לפני פסח גם מועיל כי נחשב התירא, ומותר [כמנואל זמ"א].

אבל בשעה"צ [סקפ"ז] מבואר מהפמ"ג שאפילו אם ברור לו שהשתמשו באותם סירים תוך מעל"ע קודם לבישולים של חמץ, מאחר והבישול השני הוא נ"ט בר נ"ט, כשנתערב מאותו תפו"א ירקות וכדו' לתוך מאכלים אחרים, לפחות כשבמאכלים האחרים יש ס' כנגדם אין להחמיר, דבזה סומכים על הדעות שנט"ט בר נ"ט לפני הפסח מותר.  
ולא רק אם בישלו בסירים ירקות, או בשר, או דגים, וכדו' אלא אפילו אם בשלו פירי תפו"א ונגמר המים, או שבישלו מרק לפסח, או שטיגנו לפני פסח מאכלים בטעות במחבת של חמץ ונתערבו במאכלים אחרים להמבואר במ"ב אפילו שזה דרגה חמורה יותר של נ"ט בר נ"ט, דבנצלו לדעת הש"ך אין את מעלת נ"ט בר נ"ט [כמנואל נסימן ז"ה סק"ג] וכל דבר שנגמר המים, וכן מרק שאוכלים את המים עצמו דינו כנצלו, מ"מ מתבאר בדברי המ"ב [סקפ"ה ונשעה"ז סקפ"א] שגם בזה דינו לענין זה כנ"ט בר נ"ט, ולהמבואר אם נעשה לפני פסח ונתערב, מותר. אבל החזו"א [קיי"ט סק"ג] חולק על ציור זה דמאחר וזה הרוטב בעצמו הוא זה שנאכל ונחשב כנצלו, וכ"ש נצלו ממש, אין לו מעלת נ"ט בר נ"ט והוא כטעם ראשון ואסור.

ומ"מ כל שיודע שסיר זה הוא של חמץ אלא שברור לא שכבר זמן רב לא השתמשו בו לחמץ, אפילו שזה לפני פסח ועדיין נחשב היתר, ואפילו שזה גם נ"ט בר נ"ט וגם נטל"פ ואין לו סירים אחרים לבשל לצורך הפסח, לכתחילה אסור לו לבשל בסירים כאלו לצורך פסח, ואפילו לדעת המחבר שאפילו בפסח עצמו בדיעבד נטל"פ מותר, דהרי זה כביטול איסור לכתחילה.

יתירא מזו שאפילו לא ברור לו שסיר זה הוא של חמץ, כגון שבער"פ כבר הוריד את הסירים של פסח אלא שכח סיר אחד של חמץ להעלות ונתערב לו ביניהם וגם ברור לו שהסיר כבר אינו ב"י מבליעת חמץ, אפילו שביחס לסירים האחרים נחשב כמין במינו ובטל ברוב, מאחר ואפשר להגעלי את כל הסירים נחשב שיל"מ ולא בטל והכל אסור, [כמנואל זמ"צ סק"ג].

כל זה לפני פסח, אבל בפסח עצמו אם בטעות הוציאו מהארון סיר של חמץ, ובישלו בו מאכלים, לא רק אם זה היה ביו"ט ראשון שעדיין הסיר היה ב"י מבישולי חמץ, אלא אפילו אם כבר עבר הרבה זמן לא בישלו בסיר וכבר היה אינו ב"י, לדעת הרמ"א גם נ"ט בר נ"ט בצירוף נטל"פ אסור בפסח.  
ואפילו אם בישלו בסירים של פסח, אלא בטעות לקחו מצקת של חמץ ועירבו בו את המאכל, ויש במאכל ס' כנגד כל המצקת, אפילו שזה גם נ"ט בר נ"ט ונטל"פ ופחות מס' המאכל אסור, [כמנואל זמ"א נס"ן].

**תשובה לשאלה ז.** מבואר בפמ"ג [סק"ל הניאו גס הרע"א נסימן ק"ה] שכבוש בתוך כלי מפליט גם ממה שבחוץ לדפנות הכלי, ולדבריו לכאורה מי שקיבל למשלוח מנות בקבוק יין כשר לפסח והוא היה תחוב בדוחק בתוך עוגה יש לחשוש שזה חמץ גמור כי מאחר והחמץ דבוק בו בדוחק מבחוץ היין הכבוש מפליט ממנו ומבליע ב"י,

וכן הדין בבקבוק חלב שהכניסו אותו לתוך מים בסיר בשרי ושהה שם מעל"ע [לדעת האוסרים כנוש מכלי אחרי מעל"ע] הכל צריך ליאסר.

ובמשמרת שלום הביא מהמהרש"ם ועוד, שכתבו שכל מה שכתב הפמ"ג שמפליט גם ממה שמחוץ לכלי זה רק בפסח, וא"כ גם לדבריהם לפחות אם חושש שהדבק שהודבק הניר על הבקבוק של יין של פסח הוא מחמץ, או שגילה שהיה מודבק חתיכת חמץ על הבקבוק, היין יאסר. וכן אם הנייר של התווית שמחוץ לבקבוק מודבק בדבק שנעשה מתערובת חמץ,

ואפילו שהדבק כבר פגום, מאחר והיין נשאר גם בפסח בתוך הבקבוק והתווית מודבק מבחוץ, נטל"פ אסור בפסח, ורק בדרגות ואופנים שהדבק נתבטל שמו מעליו לגמרי מותר.

# קנין הלכה

## מראי מקומות

וכן מי שיש לו פריזר כזה שמצטבר בו קרח לפחות בדרגת טופח ע"מ להטפיה, ולפעמים הקרח בדרגה ומצב של רטיבות ממש, ובפרט כאשר מפשירים את הפריזר, ובמשך השנה מניחים בו עוגות וכדו', מאחר ובמשך השנה הרגילות שמצטבר פירורים וכדו' בעין במקפיא, והפירורים שורים בתוך הקרח, ונבלע מחמת וע"י הכבישה בקרח במקפיא, נמצא שאם אח"כ בפסח יהיה שם אוכל בעין במקפיא בתוך קרח שזה כבישה ממש, ואפילו שכבר עבר זמן רב ממתי שהפירורים נבלעו מאחר ובפסח נטל"פ אסור, נאסר המאכל.

**תשובה לשאלה ח.** כל שכבר נהיה נ"ט בר נ"ט גם אם יערבו אותו אח"כ עם דבר חריף לא יהיה בכוחו לחזור ולהשביחו דקיבל טעם קלוש.

ונחלקו האחרונים [כמנזאל נשעה"ל סקל"ד] באופן שכשנבלע איסור של חמץ וכדו' לתוך מאכל עדיין היה פגום, ורק אח"כ חזר ונשבח ע"י החריפות האם חוזר לאסור או אינו חוזר לאסור, האם ובזה לדעת המשב"ז [סימן ז' סק"ט] אפי' שהוציא את המלפפונים מהכלי לפני שנתחמצו ונמצא שבינתיים בלוע בהם רק טעם פגום, ונטל"פ לפני פסח לכו"ע מותר. מ"מ מאחר ושם איסור עליו, כשאח"כ נהיה המלפפון לחריף דינו ככל איסור פגום שחזר אח"כ להיות מושבח שקי"ל [נסימן ק"ג שחזר ליאסר], אבל הרע"א [נהגות ונרציעאה אור"ח נ"ה] והחוו"ד [ציאוריס סק"ז] חולקים שרק בבלוע איסור ממש שחזר אח"כ להיות מושבח קי"ל שחוזר לאסור, אבל כאן מאחר ובשעה שהאיסור נבלע במאכל הוא גם נטל"פ וגם נ"ט בר נ"ט, מאחר והוא טעם קלוש ופגום ונ"ט שני הפגום נחשב להתירא, לכן לא יועיל מה שאח"כ כשיתחמץ יחזור להיות מושבח. וכן מבואר להלכה בחק יעקב.

ולכן אם הכניס מלפפונים לכבישה בתוך סיר של חמץ, ולפני שנתחמצו נזכר והעבירם לתוך כלי אחר, אפי' שאח"כ נתחמצו, מ"מ בשעה שקיבל את הבליעות של החמץ, הבליעות כבר היו פגומים ונטל"פ לפני פסח מותר. אחרי שכבר קיבל טעם פגום גם כאשר נהיה חריף אינו חוזר ומשביח את הבליעות. וכן נקט המ"ב [סק"מ] להלכה. וכן ירקות שנתבשלו בכלי חלבי שאינו ב"י, אפי' אם יערב בו אח"כ הרבה תבלינים וכדו' ויעשה לחריף לא יחזור להיות מושבח.

אבל אם המלפפונים נתחמצו תחילה בתוך הכלי, מאחר והם חריפים אלא אפשר גם לאוכלו לבד, נחשב רק לחריף קצת שנחלקו בדינו באינו ב"י, האם הוא דרגה שחוזר ומשביח. ולכן בזה גם לדעת המג"א הט"ז והש"ך [שהנזאל ציאור הלכה ד"ה אס אינה] שלא שייך לקבל בליעות ע"י כבישה מכלי כי הכבישה היא בתשלום המעל"ע והבליעות כבר נטל"פ להלכה אסור חוץ מבמקום הפס"מ, כגון שהכין לשמחה וכדו' [כמנזאל נמ"ז].

**תשובה לשאלה ט.** יש לו כמות מועטת של קמח חמץ אם עירבו בקמח מצה כדי לאכלו בפסח, הרי זה כמבטל איסור ואם עשה כן במזיד נאסר אפילו בדיעבד, אבל אם רוצה לעשות כן כדי שיוכל לשומרו לאחר פסח מותר, כי הפעולה אינה נחשבת להתיר החמץ מאיסור אכילתו ע"י הביטול, אלא שמאחר והוא מעורב לא חל עליו כלל חיוב ביעור וזהו סיבת היתרו לאחר הפסח, ואפילו אם לא היה ס' כנגדו אלא רוב, אחרי הפסח מותר אפילו באכילה, [כמנזאל נמ"ז סק"ז].

ואם נתערב רק אחרי פסח אם עירבו במזיד אסור גם באכילה, ואם עירבו בידים בפסח עצמו, לדעת המ"ב [סקק"ז] הרי זה כמבטל איסור בידים ואסור אחרי הפסח גם בהנאה, אבל לדעת החזו"א [קי"ט סק"ז] מאחר ובפסח לא מועיל רוב להתיר תערובת של מ"מ, נמצא שאין כאן עכשיו ביטול איסור, ולכן מותר לו אחרי הפסח.

אבל אם נתערב לו לפני פסח שקדי מרק של חמץ בתוך שקדי מרק של פסח ולא ניכר איזה של חמץ ולא היה ס' כנגדם, אפילו שבטעם הוא אינו מינו, אפילו שלא היה ס' מאחר וזה יבש ביבש מה"ת זה בטל ברוב ורק מדרבנן היה אסור להשהותו, ולכן לדעת המ"ב אחרי הפסח מותר, אבל לדעת החזו"א אפילו שתערובת זו מה"ת בטילה וכל איסור אכילתו הוא רק מדרבנן, מ"מ נחשב שהאיסור עומד בעינו לענין שיהיה אסור אחר הפסח באכילה.

# קנין הלכה

## מראי מקומות

אבל תמציות או תבלינים שהם טחונים וכדו' שחלק מהמרכיב בתערובת שלהם הוא חמץ שזה אינו מינו לח, מאחר ומה"ת צריך ס' כנגדו, אם השאירו בפסח אסור לאחר הפסח אפילו בהנאה.

**תשובה לשאלה י.** בישלו את המרק ואח"כ העבירו חלק לסיר אחר ובו מצאו פירווי שקדי מרק, או של תבלינים שמרכיביהם מחמץ, בין אם יש סיבה שיכולה להיות סבירה שנפל רק כשהיה בסיר השני כגון שמעל מקום זה יש ארון שבו נמצאים תבלינים אלו, או שידוע שילד פתח את הסיר הזה, או שלא בדקו את הסיר השני לפני שהכניסו בו את המרק אם הוא ריק ונקי לגמרי. ובין אם אין סיבה מיוחדת להניח שזה נפל דוקא לסיר הזה, מ"מ ממקום למקום אין מחזיקין והסיר הראשון מותר. אבל אם אין כל סיבה להניח שזה נפל בסיר השני כגון שמיד כשהעבירו לסיר השני כיסו אותו וברור שלא פתחו אותו עד מתי שמצאו, ומאידך ידוע שכשהסיר הראשון היה פתוח גם הארון שמעליו שבו התבלינים היה פתוח מאחר וזה סיבה המצויה ממש תולין בו אפילו שמחזיקין מזמן לזמן.

מאידך אם אחרי שחילקו את המרק לכמה סירים מצאו שקדי מרק בסיר הראשון כל הסירים שיש בו מהמרק של אותו סיר אסור מספק, כי מאחר ובאותו מקום שנמצא החמץ היה קודם כל המרק לא מחזיקין מזמן לזמן לתלות שרק אחרי שחילקו את המרק נפל לסיר הראשון.

אבל מאחר וגם לקולא תלינן במצוי, לכן אם יש סיבה סבירה לתלות שזה רק נפל אח"כ כגון שידוע שאח"כ פתחו את הארון מלמעלה, וכ"ש אם ידוע שנתעסק בזה אח"כ מי שלא ידע שזה מיועד לצורך פסח. האחרים מותרים. ואם מצא אח"כ בסיר גריסים וכדו' מהדברים שאינו ודאי חמץ, אפילו אם מצאו את זה בסיר הראשון אחרי שפינו וחילקו חלק למקומות אחרים, מאחר וזה רק ספק במקום הפס"מ שאר הסירים מותרים מספק ספיקא, נכמנולר כל זה נסימן מס"ז מ"ב סקמ"ט].